

จรมบุญ

อนุสรณ์

พลีเท อร่าม เมนะคองคา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961109966

วันที่ 5 / กค / 37
เลขที่รับ 0478
เลขที่ ๐๑
๐3928
2594

จรัญบุญ

โดย
สันติวัน

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พลอากาศเอก ตรีวิทย์ มงคล
มอบให้ห้องสมุดรัฐสภา

คณะวัดพระเปิดม

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลโท อรัญญ์ เฒ่าคงคา ม.ว.ม., ป.ช.ค.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอังคารที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๔

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทอร่าม เมนะคงคา ณ เมรุหน้า
พลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กำหนดวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๑๔
คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน ระลึกถึงอุปการคุณของ พลโทอร่าม เมนะคงคา
ทมิต่อวัด จึงได้ขอร่วมเป็นเจ้าของ และพิมพ์หนังสือ "จรมบุญ" นเป็น
อนุสรณ์อีกส่วนหนึ่ง

พลโท อร่าม เมนะคงคา เป็นรองประธานกรรมการจัดงานนักษัตถุช
นมัสการพระพุทธไสยาส วัดพระเชตุพน ประจำปีในเทศกาลสงกรานต์ มา
สืบกว่าปี ตลอดระยะเวลาที่มาร่วมวัด เป็นผู้หนึ่งที่เป็กำลังสำคัญที่ช่วยให้
การจัดงานประจำปีมีพื้นฐานและการดำเนินการมั่นคงมาจนปัจจุบัน นอกจาก
ในเวลางานอื่น ๆ ก็ช่วยเหลือวัดตลอดมา ความจริง พลโทอร่าม เมนะคงคา
สมัยเป็นนักเรียนก็เคยมาเป็นลูกศิษย์วัดพระเชตุพนมาก่อน ทั้งภรรยาที่เป็น
ธิดาของคหบดีตลาดท่าเตียน ความสนิทสนมผูกพันกับวัดจึงมีหลายชั้น

พลโท อร่าม เมนะคงคา เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีสูง มีความ
โอบอ้อมอารีต่อญาติมิตร มีเมตตากรุณาต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เป็นคน
กล้าหาญ มีสัจจะ จึงเป็นที่รักของผู้ที่ได้อสมาคมด้วย

ขอกุศลทักษิณานัน จงสำเร็จเป็นบัตตานโมทนาบุญกุศลแก่ พลโท อร่าม
เมนะคงคา สมควรแก่ศตวรรษ

สมเด็จพระพนม

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทอร่าม เมนะคองคา ณ เมรุหน้า
พลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กำหนดวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๔
คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน ระลึกถึงอุปการคุณของ พลโทอร่าม เมนะคองคา
ที่มีต่อวัด จึงได้ขอร่วมเป็นเจ้าภาพ และพิมพ์หนังสือ “จรมบุญ” นเป็น
อนุสรณ์ออกส่วนหนึ่ง

พลโท อร่าม เมนะคองคา เป็นรองประธานกรรมการจัดงานนักษัตฤกษ์
นมัสการพระพุทธไสยาส วัดพระเชตุพน ประจำปีในเทศกาลสงกรานต์ มา
สืบกว่าปี ตลอดระยะเวลาที่มาช่วยวัด เป็นผู้หนึ่งที่เ็นกำลังสำคัญที่ช่วยให้
การจัดงานประจำปีมีพื้นฐานและการดำเนินการมั่นคงมาจนปัจจุบัน นอกจาก
ในเวลาทำงานอื่น ๆ ก็ช่วยเหลือวัดตลอดมา ความจริง พลโทอร่าม เมนะคองคา
สมัยเป็นนักเรียนก็เคยมาเป็นลูกศิษย์วัดพระเชตุพนมาก่อน ทั้งภรรยาที่เป็น
ธิดาของคหบดีตลาดท่าเตียน ความสนิทสนมผูกพันกับวัดจึงมีหลายชั้น

พลโท อร่าม เมนะคองคา เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีสูง มีความ
โอบอ้อมอารีต่อญาติมิตร มีเมตตากรุณาต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เป็นคน
กล้าหาญ มีสัจจะ จึงเป็นที่รักของผู้ที่ได้สมาคมด้วย

ขอกุศลทักษิณาน จงสำเร็จเป็นบัตตานุโมทนามายุ่กุศลแก่ พลโท อร่าม
เมนะคองคา สมควรแก่ศตวรรษ

สม ทวี พันธ์วิไล

พลโท อร่าม เมนะคงคา ม.ว.ม., ป.ช., ต.จ.ว.

พลโท อร่าม

เมนะคงคา

สมัยเป็นนักเรียน

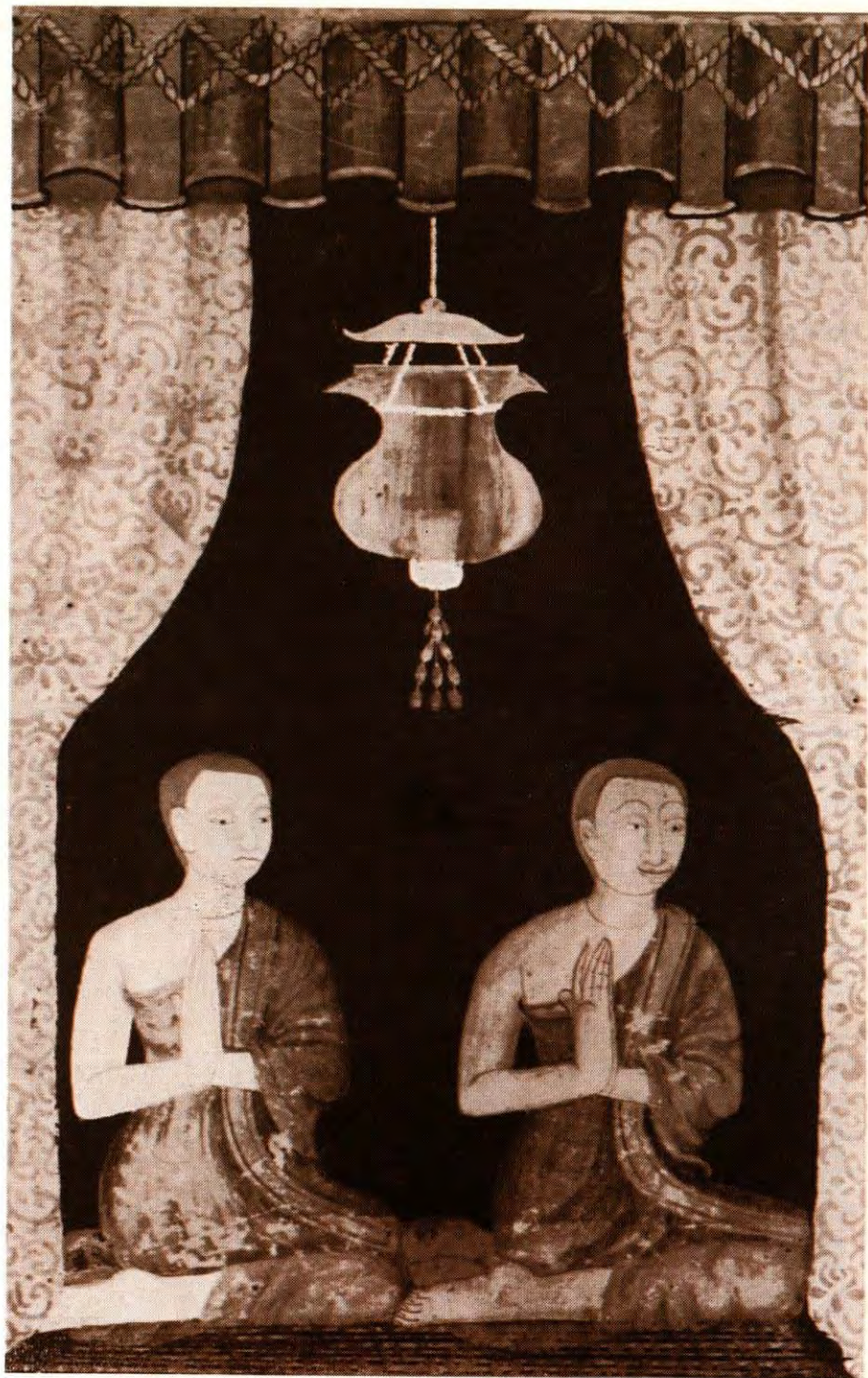
ภาพจากหนังสือพระมาลัย

การสวมมณฑิ์ในก้นเมืองในงามมงคล นิยมพระภิกษุเป็นจำนวนก็
ก็ตั้งแต่ ๕ รูป ขึ้นไป จะเป็น ๗ หรือ ๘ องค์ก็แล้วแต่พิธีของงาน จะมาก
เท่าไรก็ได้

แต่ถ้ามณฑิ์เพียง ๔ รูป ต้องเนื่องในงานศพ ก่อนมณฑิ์พระ ๔ รูป
สวดพระธรรม ๗ คัมภีร์ ขาวบ้านเห็นพระภิกษุ ๔ รูปเข้าบ้าน ก็ทราบทันที
ว่าต้องมีคนตายแล้ว

ภาพพระภิกษุ ๔ รูปนี้ เป็นผู้สังวรในศีล นั่งพนมมือ สำรวมด้วย
ดีแล้วในศีล และอาการะกายสงบ วาจาสงบ ใจตรึงถึงกรรม

นโม ตสฺส ภควโต
อรหโต
สมมาสัมพุทธสฺส
กุสลา ธมฺมา

อกุสลา ธมฺมา

อพฺยาภคฺตา ธมฺมา

กตเม ธมฺมา กุสลา

ยสฺมึ สมฺเย

ภเววจรํ กุสลํ จิตฺตํ

อรูปินนํ โหติ โสมนสสสทกํ

ญาณสมฺปยุตฺตํ

รูปารมมณํ วา

สทฺถารมมณํ วา

คนฺธารมมณํ วา

รสารมมณํ วา

โผฏฐัพฺพารมมณํ วา

ธมฺมารมมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ

ตสฺมึ สมฺเย

ผลสฺส โหติ

อวิกฺเขโป โหติ

เย วา ปน ตสฺมึ สมฺเย

อพฺเชปํ อตฺถิ ปฏิจฺจสมฺปปฺปนา

อรูปิโน ธมฺมา

อิมे ธมฺมา กุสลา

ขอนอบน้อมแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น
ซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส

ควรสรรชขอบใต้โดยพระองค์เอง

สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวิต

มีลักษณะไม่มีโทษ ให้ผลเป็นความสุข

สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวิต

ซึ่งมีลักษณะมีโทษ ให้ผลเป็นความทุกข์

สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวิต

ซึ่งพระองค์ไม่ทรงแสดงโดยความเป็นกุศลอกุศล

แต่ทรงแสดงโดยความเป็นอย่างอื่น

กุศลธรรมเป็นไฉน

ในสมัยใด

มหากุศลจิต ๔ ดวง

เกิดพร้อมด้วยโสมนัส คือความดีใจ ประกอบด้วย

ปัญญา

มีรูปเป็นอารมณ์กัณฑ์

มีเสียงเป็นอารมณ์กัณฑ์

มีกลิ่นเป็นอารมณ์กัณฑ์

มีรสเป็นอารมณ์กัณฑ์

มีสัมผัสเป็นอารมณ์กัณฑ์

มีธรรมคือจิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ปสาทรูป ๕

สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน บัญญัติ เป็นอารมณ์กัณฑ์

ในสมัยนั้น

การกระทบกันระหว่างอายตนะภายในและภายใน

นอก ย่อมเกิดขึ้น

ความไม่พึงชาน คือสมาธิย่อมเกิดขึ้น

หรืออีกนัยหนึ่ง ในสมัยนั้น

อรุปรธรรม คือจิต เจตสิกอันอันใด ซึ่งอาศัยกัน

และกันเกิดขึ้น

สภาวะของกุศลจิตก็เกิดขึ้น โดยมีรูปเป็นอารมณ์

เป็นต้น เหล่านี้ชื่อว่า “กุศลธรรม”

พระสังคมิ์

พระธรรมทสวดนั้น เป็นธรรมชั้นสูง สอนให้ผู้ฟังเกิดความสังเวช
สลดจิต ตรึงถึงสภาวะธรรม อันเป็นชีวิตของตน เทียบกับซากศพ อันมีความ
เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกระยะ ทุกขณะ

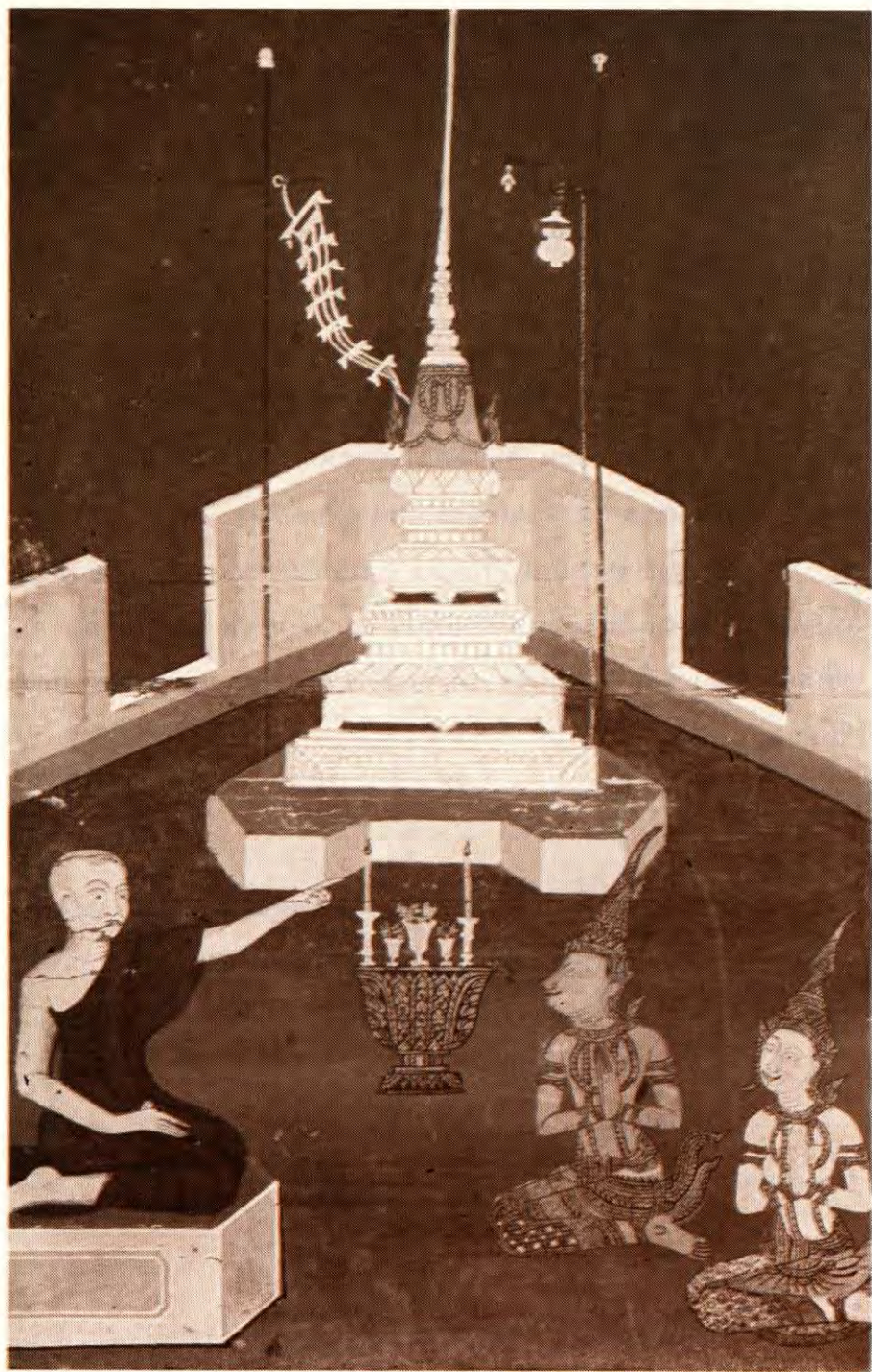
เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องของสังขาร อันสังขารนั้นตกอยู่ใน
สามัญญลักษณะ คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นที่รวมของกองทุกข์
ด้วย สร้างความทุกข์ขึ้นอีกด้วยถ้าบุคคลหลงอยู่ในกามสุข

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาเห็นสภาวะอันเป็นจริง ถ้าไม่หาทาง
เพื่อพ้นทุกข์ก็ต้องจมอยู่ในกองทุกข์อย่างนั้น เว้นน่วยตายเกิดไม่มีสุดสิ้น จง
ตรึกดูว่าความทุกข์นั้นเป็นอย่างไร มันมีประจำชีวิตร่างกาย หลบไม่ได้ หลีก
ไม่พ้น

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทุกข์เป็นปริณิญาขธรรม คือเป็นธรรมที่ควร
กำหนดรู้เท่านั้น

ทรงสอนว่าทุกข์เกิดขึ้นเพราะเหตุ ไม่มีเหตุไม่มีอะไรเกิด ทุกข์จะ
เกิดเพราะความปรารถนาในกามสุข คือสุขเกิดแต่ความปรารถนาความใคร่
ความไม่ชอบใจ คือปรารถนาอยากได้ ปรารถนาอยากมีอยากเป็น ไม่อยาก
เป็น ไม่อยากมี ทั้ง ๓ ประการนี้ นำทุกข์มาสู่มัวไว้ที่บุคคล

ภาพพระโมคคัลลานะ หรือพระมาลัยกำลังสนทนาธรรมกับเทพบุตร
เทพธิดา ณ ดาวดึงส์พิภพ

พระเกศชาต

พระพรหม

พระอินทร์

เทพธิดา

เทพบุตร

พระยามาร

๖๘
ยมยกษ

การดับทุกข์ ไม่มีใครค้นพบ มีพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น ทรงค้นพบว่า ต้องปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ในธรรมให้สมควรแก่ธรรม

ในพระอภิธรรม ๘ คัมภีร์นั้น ตรัสสอนให้รู้ทางดับทุกข์ว่า กุสลาธมา อกุสลา ธมา อพยากตา ธมา ธรรมเป็นกุศล ธรรมเป็นอกุศล ธรรมเป็นอัพยากต

ธรรมที่เป็นกุศลดับทุกข์ ธรรมที่เป็นอกุศลก่อทุกข์ ธรรมที่เป็นอัพยากตเป็นไม่พยากรณ์ว่าเป็นกุศลและอกุศล

เหมือนร่างกายของบุคคล ถ้าอยู่เฉย ๆ ก็เป็นอัพยากต ถ้ากายนั้นทำดีเป็นกุศล กายนั้นทำชั่วเป็นอกุศล นี้เป็นข้ออุปมา

ธรรมที่เป็นกุศลนั้นอย่างไร สมัยใดจิตที่เป็นกุศล ประกอบด้วย โสมนัส สัมปยุตด้วยปัญญาเกิดขึ้นโดยปรารภรูป เสียงกลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ หรือจิตที่ปรารภอารมณ์ใด ๆ ไม่กำเรบด้วยโลกธรรม นั้นเรียกว่า ธรรมในตน

นาค

๘
คนธรรม

วิทยาธร

กษนร

เทวดา มาร พรหม ยมยักษ์ ครุฑ นาค คนธรรพ์ วิทยากร
ราชฤๅษี ฤๅษี ชีไพร เมื่อเข้าถึงพระธรรมแล้ว แม้จิตนั้นจะขึงเคียดด้วย
อุปกิเลส ทำการโหดเหี้ยมนานาประการ กลับเป็นผู้จัดสะอาด สงบสงี่ยม
ลงได้ เพราะถูกรวมกำจัดปลงเสียแล้ว ความเป็นผู้มีอัธยาศัยงามเจย์โสดลง
ฟังพระธรรมที่พระสงฆ์สาวกประกาศอยู่

ผู้สงบฟังพระธรรมอย่างนี้ ดูทุกส่วนของร่างกายสงบสงี่ยม การนุ่ง
ห่มก็สะอาดเรียบร้อยกายทวาร วาจาทวารสงบ

จงพิจารณาเหตุเกิดว่า ผู้มีธรรมเป็นที่มายินดี เป็นผู้ยินดีแล้วในธรรม
กายสงบเพียงไร การพนมมือฟังธรรมนั้น ประทับอยู่ที่ตรงอก หรือตรงหัวใจ
แสดงให้เห็นว่า ผู้นิยมปฏิบัติธรรมนั้น เป็นผู้เรียบร้อยสงบ เป็นผู้เต็มร้อย
เปอรเซ็นต์ทีเดียว

ราชินี

กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ มนุษย์เพาะได้

กะทาศาย เฝิมบุญ ด้วยดอกบัว

ต้นงวโนนรก

เมื่อหลวงพ่อมา ค่อยหายทุกข์น้อย

หนังสือพระมาลัย

การศึกษาแบบโบราณนั้น ได้สลายตัวไป เพราะโลกนิยม
การศึกษาแผนใหม่ สนใจกันเหมือนพลิกแผ่นดิน ที่ชาวโลกโดย
เฉพาะประชาชน ถูกโลกธรรมครอบงำจนลืมหลืมตาไม่ขึ้น ก็ต้อง
การ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข ทุกตัวคน และการศึกษาแผนใหม่นั้น มี
ลาก ยศ สรรเสริญ เป็นเครื่องล่อ ก็จงใจให้ประชาชนนิยมไปใน
ทางนั้น และก็ได้จริงเสียด้วย ยศศักดิ์นั้นเพื่อกาแต่ปลายรัชกาลที่ ๕
ถึงสุดรัชกาลที่ ๖ แต่เป็นเรื่องจำเป็นในสมัยนั้น เพราะประเทศ
เริ่มปฏิวัติให้ทันอารยประเทศ คือชาวยุโรป การปฏิวัติจะได้ผลก็
ต้องอาศัยการศึกษาเป็นแนวทาง เพราะการศึกษานั้นให้ความรู้ความ
เข้าใจในเหตุผลของงานที่จะพึงกระทำ เพื่อความก้าวหน้าของประเทศ

อันการศึกษารุ่นเก่า คือสมัยใช้กระดานดำเป็นอุปกรณ์การศึกษา
เป็นหลักใหญ่ ทุกคนต้องการพึ่งกระดานดำ ผู้สำเร็จการศึกษาจากกระดานดำ
นั้นแหละ มีสมรรถภาพป้องกันประเทศ สร้างประเทศให้เจริญ ปราบศัตรูที่มา
ประทุษร้าย ถึงกับกู้ชาติสำเร็จเป็นที่สุด และที่ที่สุดของการศึกษามัย
กระดานดำนั้น คือประชาชนมีความพร้อมเพรียงกันในการป้องกันชาติ และ
ข้อสัตย์สุจริตต่อกันเป็นอย่างดียิ่ง เด็ก ๆ ไม่เหยียดหยามผู้ใหญ่ เคารพเคารวะ
ต่อบุคคลผู้เจริญ โดยวัย โดยชาติ และโดยคุณธรรม

เมื่อความเจริญของชาวต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทย เราต้องพยายามต้อนรับและเลือกเอาแต่สิ่งที่ดี ไทยเห็นว่าดีมีประโยชน์ สิ่งที่ดีเห็นว่าจะเกิดโทษไทยก็ละเลยเสียไม่สนใจ ต่อมากลางคั้งหมด แม้ศีลธรรมประจำชาติ คือเรื่องเกี่ยวแก่ธรรมทางโรงเรียนไม่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือพุทธจริยา สุภาสิต ต่าง ๆ อันเกี่ยวแก่ศีลธรรมก็ถูกยกเลิกโดยปริยาย เพราะทางโรงเรียนให้คะแนนเกี่ยวแก่ศีลธรรมน้อยที่สุด น้อยจนนักเรียนไม่เห็นเป็นสำคัญ เหมือนเด็ก ๆ สมัยนี้ ผู้ปกครองจะให้เงินใช้ ๑๐ สตางค์ ๒๐ สตางค์ เด็กไม่เห็นเป็นสำคัญ พวกนี้ขวางทางเสียฉะฉาน

ถ้าพบคนอายุมากตั้งแต่ ๖๐ ขวบไป เมื่อพูดถึงการศึกษา เขารู้สึกว่าแม้การเรียนของเขาเหนื่อย แต่ประโยชน์ในด้านศีลธรรมอันเกิดจากการศึกษานั้นมีมาก โดยเป็นความรู้ที่ประทับใจอย่างแน่นแฟ้น และยังเป็นเครื่องยึดจิตใจไม่ให้ก่อกรรมทำชั่วเป็นอย่างตอกลง

ถ้าจะเอาความรู้มาพูดกันแล้ว เราผู้ซึ่งนักเรียนสมัยนี้ไม่ได้ เขาเรียนมาก เรียนอย่างกว้างขวาง เขาเรียนเอาความรู้ความเข้าใจ ส่วนนักเรียนโบราณหาความเข้าใจยากมากเมื่อเวลาเรียน แต่ครั้นได้ขบความรู้ที่เรียนมานั้นปรากฏเตือนใจตนเอง ในกรณีบางสิ่งบางอย่าง

หนังสือที่ยังยึดจิตใจไม่ให้ก่อกรรมทำชั่วที่น่ากลัวที่สุดนั้น คือหนังสือพระมาลัย เป็นสมุดข่อยเล่มใหญ่มาก มีตุลยาทองขนาดยกคนเดียวได้ สำหรับใส่ โดยเฉพาะ เวลาอ่านต้องยกมาทางตุ้ เอาหนังสือออกจากตุ้แล้ววางบนตุนนั้นอ่านต่อไป หนังสือพระมาลัยนั้น ส่วนมากอ่านตามวัด ถ้าเอาเข้าบ้านต้องมั่งงานศพ

จึงเชิญเข้าบ้านได้ หมายความว่าต้องมีคนตายจึงเอาหนังสือพระมาลัยเข้าบ้าน เพื่อให้พระสวดพระธรรม ชาวบ้านจึงเรียกว่าตู้พระธรรม คือตู้หนังสือพระมาลัยนั่นเอง ทเอาหนังสือมาในงานศพ เนื่องด้วยหนังสือพระมาลัยนมพระธรรม ๗ คัมภีร์อยู่ข้างหน้า เพื่อให้พระอ่านทานเวลาสวดในงานศพ ถือว่าเป็นการทดแทนบุญคุณผู้มีพระคุณด้วยการสวดพระธรรม

หน้าตหนังสือพระมาลัยนั้น นอกจากเขียนพระธรรม ๗ คัมภีร์ไว้แล้ว ยังเขียนภาพเทพดา มาร พรหม ยมยักษ์ กิณนร ครุฑ ฤๅษี ชีไพร นางพนมมือฟังพระสวดพระธรรมอีกด้วย ภาพพิมพ์ประจำนั้นคือภาพพระภิกษุ ๔ รูป นั่งพนมมือสวดพระธรรม เป็นการเทศนาโปรดผู้ฟังให้ ได้รับความปลื้มใจส่งขารอันตกอยู่ในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เตือนใจให้เห็นความจริงของสังขารอันจะเป็นเช่นนั้น ไม่มีทางใดจะหลบให้พ้นได้ ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เคยได้ยินพระสวดพระธรรมในบ้าน เสียงแว่วมาแต่ไกล เป็นเสียงที่เยือกเย็นจับหัวใจ กลัวสั่นเป็นที่สุดเพราะเสียงพระธรรมนั้นเตือนใจ แต่โบราณเริ่มสวดแต่หัวค่ำ ๒ ยาม เสียงพระธรรมนั้นยังคงแว้งแว้งใจ แล้วก็กลับไปพร้อมกับเสียงนั้น เมื่อพระกลบวัดแล้ว ชาวบ้านที่รักสนุกก็เริ่มสวดต่อ แต่ไม่ได้สวดบทพระธรรม เขาสวดบทมาลัย เริ่มต้นว่า

ในกาลอนันต์นั้น พ้นไปแล้วแต่ปางก่อน ภิกษุหนึ่งได้พระพรชอมาลัยเทพเถร

อาศัยบ้านกำโพช ชนบทโรหเจน อันเป็นบริเวณ ในแคว้นแคว้นแดนลังกา พระเถรนั้นเชอมฤๅษี ประสัทธ์ด้วยปัญญา ทรงศีลครองสิกขา ฌานสมาบัติบริบูรณ์

สันติเสประเสวีรุกคัก สันโคยนักไตรจักรบูร ฐูลัก
ศรัทธาพูน ใจละเอียด ทรงพระธรรม

ปรากฏด้วยฐูลัก มีฤทธานักถึงอรหันต์ อุปมาเหมือนพระ-
จันทร์ อันปรากฏในเวหา

เริ่มต้นขอพระเกียรติพระมาลัยพอเป็นพิชแล้ว ต่อแต่นั้นกับทพระลง
โปรดนรก แสดงผลของอกุศลกรรมต่าง ๆ ซึ่งพระมาลัยไปพบเห็นแล้วนำมา
บอกแก่ประชาชน ตอนนั้นประชาชนก็เกิดความเศร้าใจ เกรงกลัวบาปกรรม
ยิ่งตักสงัดเสียดังไกล เป็นสิ่งหวงเวงใจ แต่คนอ่านสวดเขาสนุก บางทีก็
มีสุรามาทมเพิ่มบาปแก่ตัวเอง เป็นการสวดแม้จะมีการคะนองอยู่บ้าง แต่ผล-
กรรมความขวนนเข้าสังใจผู้ฟังอยู่มาก นับว่าไม่ไร้ผล ส่วนมากชอบสวดกัน
ภาคนรก มันออกรสตอนโปรดสั่งพระมาลัยมาถึงญาติพี่น้องในมนุษย์ พวกนัก
สวดเขาพูดเอาเองว่า นายคนนทตายไปแล้วกำลังสวดศพอยู่ບคน ส่งมาถึงคน
นน คนนทเป็นเจ้าภาพ ถ้าอยากได้บุญมาก ๆ จงเอาสุรามาทให้พวกนักสวด
คน ตมคนละขวด ๆ ตอนนั้นคนฟังก็ โวยวายโกลาหล บ้างก็ว่าอายเปรตโกหก
อายคนสวดนนแหละเป็นเปรตมันอยากตมเหล่า เปรตส่งอกว่าถ้าไม่ได้คนละ
ขวด คนละครึ่งขวดก็ได้เปรตส่งมาตงนน คนฟังก็ต่อรองกันวุ่นวาย บ้างก็ว่า
มากไป เปรตก็ว่าไม่มากพอแล้ว เจ้าภาพทริกสนุกก็จัดแจงเอานาข้าวใส่
กระบอกไปให้ สมัยก่อนไม่ ไครมีแก้วใช้ นักสวด ๔ คนรับได้ตมขวดเดียว
หมด ทุกคนก็เมาอ้อ ๆ พูดผิดพูดถูก เจ้าภาพทมอทธิพลก็ขหนานักสวดว่า
อายเปรตโกหก ภูเอานาข้าวมาให้ตม พวกมิงตมเมาอยู่ได้ คนฟังและคนสวด
ตาสว่างทันที หัวเราะกันทงบ้าน นักสวดออกเปรตใหม่บอกว่าให้เจ้าภาพเอา

มาให้เสียโดยดี คนตายส่งมาว่า ถ้าไม่เอาสุรามาก็ให้ต้ม คนตายจะมาหักคอ เจ้าภาพให้หมตบ้านที่เดียว คนตายส่งมาตังนี้ เขาผูกกลอนสดสวดกันไป ผลที่สุดก็ได้สุราจริง ๆ มาต้ม

จวนสว่างใกล้รุ่ง พระมัลลย์ปาฏิหาริย์ขึ้นไปรดขาวสวรรค์ พบ เทพบุตร เทพธิดา ทำบุญกุศล แล้วนำมาบอกแก่ชาวมนุษย์ ตอนนี้เป็นเรื่องเร้าใจให้ทำบุญสุนทรทาน เพื่อตรวจนาให้แก่คนตาย พอส่งเสร็จสว่างจัดอาสนะเตรียมถวยาอาหารบิณฑบาตพระสวด ๔ รูป พระฉันทโมทนาแล้วเจ้าภาพเลี้ยงอาหารชาวบ้านผู้ยังไม่กลับทุกคน เป็นการเชื่อมสามัคคี คุฤหสดี สวด ๔ คนต่อจากพระนั้น ความจริงเขาสวดอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ ถ้ากลับกันหมตเจ้าภาพก็จะว่าเหวอใจเกิดความกลัวกันขึ้น ชาวบ้านก็เกลียดเขาสงสารจึงเป็นเพื่อนศพด้วย การสวดพระมัลลย์ต่อไป โบราณเขาเห็นใจกันเมื่อคราวมีทุกข์ จึงได้ช่วยเหลือกันด้วยความจริงใจ

บทสุดท้ายสวดพรรณนาถึงศาสนาพระศรีอารีย์ มีต้นกามพฤกษ์ชน ๔ มุมเมือง มนุษย์จะต้องการอะไรก็ไปตัดต้นไม้ใน อธิษฐานเอาตามใจชอบ แก้วแหวนเงินทอง เพชรนิลจินดา มีให้ทั้งหมด แล้วแต่ใครจะต้องการ ศาสนาพระศรีอารีย์เป็นสุขที่สุด ไม่มีการอดอยาก ไม่มีใครเบียดเบียน จะโกงที่นาไร่ใครก็ไม่มี

ก่อนสวดตนเขาตั้งต้นกามพฤกษ์ ๑ ต้น หักกิ่งไม้มากบิณฑบาตพระธรรม และก็สวดไป ตอนนั้นจะต้องการอะไร ออกชื่อมา ต้องการยาสูบก็บอกเขา ๆ ก็เอามาหยอยต้นกามพฤกษ์ ขอสุราเขา ๆ ก็ไม่ให้ ชาวบ้านยืนย่นสมัยต้นกามพฤกษ์ไม่มีมนุษย์ขโมยสุราเมรัย อย่างมาแหกปากขออยู่เลยไม่มี

ให้ พวกนักสวดก็หัวเราะขบขันใจชาวบ้านเชื่อว่าเข้าให้ ออกบทสวดใหม่
บอกว่าแล้วแต่พยานาอาจจะศรัทธาทำบุญแก่พระมาลัย คราวนี้เขาก็เอาสวดต่าง
มาห้อยไว้ทงไม้เป็นรางวัลในการสวด คงจะเอาไปซื้อสุราดื่มเป็นแน่ เพราะ
พวกนี้โดยมากชอบดื่ม เวลานการสวดพระมาลัยเป็นอันสูญหมดแล้ว

บุญศัพสมย่นสวดกันพอเป็นพิธี กรุงเทพฯ เริ่มแต่ ๒๐.๐๐ น. พอ
ถึง ๒๑.๐๐ น. ก็เลิก เจ้าภาพจะไม่เลิกก็ได้ เพราะเจ้าหน้าที่เขาเก็บ
เครื่องใช้สรวอยแสดคงว่าจบพิธีแล้ว เจ้าภาพก็เตรียมบั้งสุกุลแล้วต่างคนต่าง
กลับไป

การสวดพระธรรมในงานศพนั้น ถ้าจะเอาประโยชน์จริง ๆ สวด
พระมาลัยเป็นดีที่สุด แต่อย่าให้ตลกคะนอง สวดเรื่อยเรื่อย แต่ก่อนนั้นเขามี
คฤหัสถ์ชุดหนึ่งสวดยกบ้าน ใช้ฆราวาส ๔ คนเหมือนกัน สวดพระธรรมพอ
เป็นพิธีแล้วสวดออก ๑๒ ภาษา เขาหากันแพ่ง ตลกขบขันเหมือนกัน เขา
สวดกันโดยเฉาะ ไม่เหมือนพวกสวดท่ายพระสงฆ์ตั้งกล่าว สวดคฤหัสถ์นั้น
ราคา เขาหากันสมย่นนตงร่อยชงต่อ ๑ คน ชน ๑ ถึง ๕ ชง ต่อคน.

พระโมคคัลลานะ

มีเสียงพูดกันว่า พระมาลัยนั้นเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ ใน
เบื้องต้นของเรื่องก็บอกชัดว่า ชาตภูมิอยู่บ้านกำโพช โรชนบท
แคว้นเมืองลังกา ถ้าไม่มีตัวจริงก็คงแต่งขึ้นในคำปลงศพแล้ว
พระมาลัยนั้นมอทรฤทธะเหลือพรรณนา พระโมคคัลลานะสาวก
พระพุทธานุเจ้าท่านเจ้าอาวาสมาตโปรัตนกและชาวสวรรค์นั้นใด พระ
มาลัยก็เป็นเช่นนั้นดุจพิมพ์เดียวกัน เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้เข้าใจว่า
พระมาลัยก็คือพระโมคคัลลานะนั้นเอง พระมาลัยมีเรื่องเฉพาะของ
ท่านในหนังสือมาลัยเท่านั้น ไม่มีปรากฏในที่อื่น

ส่วนพระโมคคัลลานะนั้น ท่านมีเรื่องปรากฏในบาลีประเทศหลาย
แห่ง นักเรียนบาลีพบพระโมคคัลลานะมากที่สุด คือในอรรถกถาธรรมบท
ขุททกนิกาย ประวัติของพระโมคคัลลานะมีปรากฏในอนุพุทธประวัติ และ
เอตทัคคบาลี มีเพียงประวัติชาตภูมิเท่านั้น แม้อย่างนั้นก็แสดงหลักฐานอัน
ควรเชื่อว่าฐานะเดิมของท่านเป็นอย่างไร

พระโมคคัลลานะ เป็นบุตรพราหมณ์นายบ้านผู้หนึ่งชื่อโกลิตะ มารดา
ชื่อโมคคัลลี เขาเรียกชื่อตามโคตรบิดาว่าโกลิตะ เรียกตามที่เป็นลูกของนาง
โมคคัลลีว่าโมคคัลลานะ โมคคัลลานะนั้นเป็นผู้มีบุญญาภพ ได้ศึกษาจบไตร-
เพทตามสกุลพราหมณ์ บ้านเดิมอยู่ใกล้เคียงกับบ้านพระสารีบุตร จึงคุ้นเคย

และรักใคร่กันมาก เพราะมีปัญญาเทียบเท่ากัน มีการศึกษาเท่ากัน มารดา
บิดามหัทธพรพยัสเสมอกัน จึงทำให้สองสกุลสนิทกันเหมือนญาติพี่น้อง

เมื่อจบการศึกษาของตนแล้ว ก็หันเข้ามาศึกษาทางศาสนา เข้าเป็น
บริษัทปริพพาชกเล่าเรียนลัทธินั้นจนจบหลักสูตร การเป็นสมาชิกปริพพาชก
นั้น พระสาริบุตรร่วมมือใจด้วย ครั้นแล้วเห็นว่าลัทธปริพพาชกนั้นไม่มีสาระ
อะไรมากนัก วันหนึ่งไปคุมหรัสพที่เขาคิชฌกูฏ ทั้ง ๒ สหายเกิดความสงสัยจิต
คิดเห็นว่า คนพวกนี้ไม่ถึงร้อยปีก็จะต้องจากโลกไป จะสนุกสำราญอะไรใน
เรื่องการเล่น เราทั้ง ๒ ควรแสวงหาโมกขธรรมดีกว่า สาริบุตรและ
โมคคัลลานะทำกติกากันว่า เราทั้ง ๒ ต้องแยกทางกันออกแสวงหาโมกข-
ธรรม ถ้าใครผู้ใดได้บรรลุถึงโมกขธรรม ผู้นั้นต้องกลับมาแจ้งให้ทราบ
เมื่อตกลงกันแล้วต่างคนต่างจากกัน

วันหนึ่งสาริบุตรปริพพาชก ได้พบพระอัสสขิเถระกำลังเดินโปรด
สัตว์อยู่ข้างถนน พอได้เห็นก็เกิดความขบขันและสนใจในพระเถระ เนื่อง
ด้วยการนั่งห่มกัศปดินักบวชในสมัยนั้น มรรยาทก็แปลกตา สงบเสงี่ยมไม่
ลือกแล็กเหมือนสมณะนิกายอื่น เดินด้วยการสำรวม ทอดสายตาไปเพียงชั่ว
แอก (ประมาณ ๔ ศอก) อินทรีย์สงบ ผิวหน้าผ่องใส คุณสมบัติอันจับใจยิ่ง
นัก คิดในใจว่านักบวชผู้นี้มาจากนิกายไหน จึงมีมรรยาทน่าเลื่อมใสยิ่งนัก
ครั้นจะถามท่านกลางถนนก็เห็นว่าไม่เป็นมรรยาทที่ตรงตาม จึงยังใจไว้เดินตาม
ไปเบื้องหลัง

พระอัสสขิ ได้อาหารบิณฑบาตพอสมควรแล้ว ไปนั่งฉันในที่อัน
สะดวกด้วยน้ำ ครั้นเสร็จกตติงแล้ว อุปติสสปริพพาชกจึงเข้าไปใกล้ถาม

ว่า อินทรีย์ของท่านงดงามนัก ท่านบวชอุทิศใจ และใครเป็นศาสดาของท่าน ท่านสอนให้ปฏิบัติอย่างไร

พระอัสสชิท่านคิดว่า จรรยาปริพพาชกเป็นเสียหนามต่อพระพุทธศาสนา เราจำต้องแสดงธรรมให้ลึก จึงตอบอุตีสสปริพพาชกว่า เราศึกษาในลัทธิของพระสมณโคตม พระสมณโคตมเป็นบรมศาสดาของเรา ตัวเรานับเข้ามาสู่พระธรรมวินัย ไม่นานนัก จึงมีความรู้ในธรรมยังไม่กว้างขวาง อุตีสสปริพพาชกพูดว่า ไม่เป็นไรหรือยกพระคุณท่าน ธรรมนั้น ๆ จะต้นลึกหนาบางอย่างไรก็ไม่ว่า ขอให้เป็นผู้ที่ประพฤติพระบรมศาสดาของท่านตรัสสอนก็แล้วกัน พระอัสสชิจึงเริ่มแสดงอริยสังขารธรรมแก่อุตีสสปริพพาชกว่า

เย ธมมา เหตุปฺปภาว เตสํ เหตุํ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรธो จ เอวํวาทิ มหาสมณो

ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระตถาคตกล่าวเหตุของธรรมเหล่านั้น และความดับของเหตุ มหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนั้น

เมื่ออุตีสสปริพพาชก ได้ฟังหัวใจของอริยสังขารธรรมที่พระอัสสชิ นำออกแสดง เพราะมีบารมีธรรมอบรมมาดีแล้วในอดีตชาติ จึงทราบขงถึงพระธรรมนั้น ทราบว่าพระพุทธเจ้าตรัสเหตุของธรรม เมื่อดับเหตุเสียแล้วสังขารทั้งหมดเป็นอันดับสิ้น ได้ทราบถึงความหมายของธรรมนั้นตรงรอยดงพินัย

อุตีสสปริพพาชก ได้ฟังธรรมนั้นตนเองได้ดวงตาเห็นธรรม จึงได้นำเรื่องทักกล่าวมาแล้วนั้นไปบอกให้ โกลิตะสหายนึ่ง โกลิตะหรือโมคคัลลานะ ได้ดวงตาเห็นธรรมเช่นเดียวกับสาริบุตร จึงปรึกษาคถาตกลงกันว่า จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อสมัครเป็นพุทธสาวกต่อไป

สาริบุตรและโมคคัลลานะ ๒ สหายนั้น บัวงามอชยาศยัตมาก ไม่ลืมบุญคุณของผู้มีคุณคืออาจารย์ ก่อนที่จะจากอาจารย์ที่ให้ความรู้แก่ตนนั้น จึงเข้าไปกราบลาอาจารย์แจ้งความจริงว่าได้พบธรรมของพระสมณะโคตมบรมศาสดา และได้พบทางดับทุกข์เพราะธรรมนั้น จึงขอลาอาจารย์ไปสมัครเป็นสาวกของพระสมณะโคตม เพราะแน่ใจว่าจะได้โมกขธรรมที่นั่น การไปครั้งนี้ ขอรบเรียนว่าจะขอเชิญอาจารย์ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วย เพื่อสมัครตนเป็นศิษย์ของสมณะโคตมร่วมกัน

สัญญาปริพาชก ได้ฟังคำแนะนำศิษย์ทั้งสองนั้น เสียใจในทรวงอกเหมือนถูกแทงด้วยหอก เสียใจเป็นอย่างมากที่ศิษย์ทั้ง ๒ จะจากสำนักไปเข้าสมัครเป็นสาวกของพระสมณะโคตม การไปของศิษย์ทั้ง ๒ ครั้งนี้ ทำให้ฐานะของสำนักปริพาชกทรุดลงแทบหมดสิ้น เสื่อมทั้งลาภสักการะ เสื่อมทั้งความเคารพนับถือ เพราะสาริบุตรและโมคคัลลานะมาจากสกุลที่มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก เป็นสกุลพราหมณ์มหาศาล เมื่อมาเป็นปริพาชกผู้คนนับถือมาก ต่างมาเออเพื่อแผ้วแผ่แก่พวกปริพาชกเป็นอย่างดี คนในสกุลของสาริบุตรและโมคคัลลานะก็อุปถัมภ์ สภาพของสัญญาเพ่งฟูด้วยลาภและสักการะไม่ขาดแคลน

แต่สัญญาปริพาชก เป็นคนมีมานะมาก ไม่ยอมเห็นด้วยกับศิษย์ใช้ปฏิภาณของตนพูดกับศิษย์ทั้ง ๒ ว่า การไปเข้าลัทธิพระโคตมนั้นเหมือนจระเข้อยู่ในคุ่ม จะเติบโตได้อย่างไร จึงถามศิษย์ทั้ง ๒ เป็นนัยว่า คนในโลกนั้น คนฉลาดมากหรือว่าคนโง่มาก ศิษย์ทั้ง ๒ ตอบว่าหะของอาจารย์ว่าคนโง่มากกว่าคนฉลาด อาจารย์สัญญาจึงพูดว่าความฉลาดของตนในยามที่

ศิษย์จะจากไปว่า “ถ้าอย่างนั้น คนฉลาดจึงไปอยู่กับพระสมณะโคตม ส่วนคนโง่งนั้นจงอยู่กับเรา” เมื่อสาริบุตรและโมคคัลลานะได้ฟังคำของอาจารย์ดังนั้น ก็ทราบได้ทันทีว่าอาจารย์ของตนไม่ไปแน่ เพราะมานะกล้า จึงชวนกันลาอาจารย์ออกจากสำนักปริพพาชกไป ปรากฏว่าบริวารของสังฆชยปริพพาชก ๕๐๐ คนนั้น เป็นพวกของสาริบุตรและโมคคัลลานะเสียทั้งหมด บริวารพวกสาริบุตรและโมคคัลลานะ จึงออกจากสำนักปริพพาชกไปกับหัวหน้าของตน ทำให้ผู้คนในสำนักนั้นบางตาลงฉันทใจ สังฆชยเห็นดังนั้นเกิดความเสียใจที่ต้องเสียบริวารไปเป็นจำนวนมาก เสื่อมลาภ เสื่อมสักการะ เสื่อมความนับถือ และเสื่อมเกียรติ เมื่อศิษย์ทั้ง ๒ ออกจากสำนัก สังฆชยปริพพาชกผู้อาจารย์ ไม่สามารถจะต้านทานความเสียใจได้ ถึงกับเอาเงินโลหิตออกมา คือ รากเลือดออกมาเพราะ ความเสียใจที่สาริบุตร และ โมคคัลลานะต้องจากสำนักไปอย่างเด็ดขาด.

หน้าว่าง

พระโมคคัลลานะบวช

สาริบุตรและโมคคัลลานะไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลขอบรรพชา
อุปสมบท ทรงประทาน เอหิ ภิกขุ อุปสัมปทา ให้แก่พระสาริบุตร
และโมคคัลลานะ บริวารของสาริบุตรและโมคคัลลานะได้บรรพชา
อุปสมบทเช่นเดียวกัน ภิกษุผู้เป็นบริวารฟังพระธรรมเทศนาได้บรรลุ
พระอรหัตตังสน

ส่วนพระโมคคัลลานะ เมื่อบรรพชาอุปสมบทได้ ๗ วันแล้ว
ได้ไปบำเพ็ญสมณธรรมทำความเพียรอยู่ที่บ้านกัลลวาลมุตตคามแขวง
มคธ ถูกกัณนิทรครอบงำ นิ่งโงก่วง ไม่สามารถจะเข้าถึงธรรมที่
ควรบรรลุได้ พระพุทธเจ้าทรงทราบ จึงเสด็จไปสอนอุบายแก้ง่วง
๘ อย่าง คือ

๑. ควรนึกถึงเรื่องที่เคยฟังมาให้มาก
๒. ควรตรึงถึงธรรมตามที่เคยศึกษา
๓. ควรสาธยายธรรม
๔. ควรยอนช่องหู
๕. ควรลูบขนย่น เอานาถูบหน้า เหลียวดูทิศตรงดาว
๖. ควรทำความสำคัญในแสงสว่าง อาโลกสัญญา
๗. ควรจงกรมสำรวมอินทรีย์

๘. ควรรอนตะแคงขวา มีสติสัมปชัญญะ กำหนดใจว่าจะลุกขึ้น
พระพุทเจ้าทรงแนะนำอุปายให้แก่พระโมคคัลลานะ เพื่อกำจัดความ
ง่วงเหงาหาวนอน แล้วตรัสสอนให้สำเหนียกต่อไปว่า

๑ เรายังไม่ชูงวง เข้าสู่สกุล

ข้อทรงสอนให้พุทศสาวกไม่ให้ใช้มานะ (การถือตัว) กับใครผู้
ใด ให้ถือเอาประโยชน์แห่งการสมาคม เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ตนและผู้อื่น
ด้วยอภัยาศัยไมตรี เพราะผู้ถือตนเหมือนข้างชูงวงอดคั้นนี้ ไม่มีผลดี
แก่ตน ผู้เข่นนั้นเหมือนหญ้าละมานที่เกิดปะปนกับต้นข้าว รวงข้าวนั้นเมื่อ
แก่เต็มที รวงก็ออกราบหมด ยิ่งข้าวเมล็ดงามเพียงไร รวงข้าวก็อ่อนง้อมราบ
เร็ว แสดงให้เห็นเมล็ดข้าวนั้น ๆ มีผลดี ไม่ชูรวงอดใคร ส่วนหญ้าละ-
มานนั้น เป็นข้าวลีบชูรวงอยู่กลางนา เป็นข้าวลีบที่ ไม่มีสารอะไร ไม่มีใคร
ปรารถนา เกิดรกนา ทำลายพรรณข้าวที่ดีให้เสื่อม ข้าวลีบเป็นฉันทิด คนชู
งวงก็เป็นฉันทิด

ถ้าเป็นเพราะพระโอวาทหนักได้ พระโมคคัลลานะจึงได้รับยกย่อง
จากพระบรมศาสดา เมื่อคราวไปทรมานมัจฉริยเศรษฐี ผู้เป็นเศรษฐีขเหนียวที่
สุดในโลกครั้งพุทศกาล ให้เลื่อมใสศรัทธาเห็นผลในการเสียสละได้ว่า มีการ
กระทำเหมือนแมลงผึ้ง แสวงหาน้ำหวาน

พระโมคคัลลานะทรมานเศรษฐีขเหนียว

มีเรื่องแสดงไว้ในอรรถกถาพระธรรมบทว่า โกลิยะเศรษฐีขเหนียว
คนนี้เป็นชาวเมืองสาวัตถี มีโภคสมบัติมาก แต่อดอยากยิ่งกว่าคนจน คง

เป็นอย่างที่ชาวบ้านพูดกันว่า ส้มเขียวหวานผลเดียว ๒ คนผิวเมื่อกินวันเดียว
ไม่หมด เวลาเขากินคนละกลับเท่านั้นก็นักขี้ใจไป ๒-๓ ชั่วโมง

โกสียะเศรษฐีผู้ผู้คนกมลลักษณะเป็นอย่างนั้น วันหนึ่งอยากกินขนม
เบอง จึงปรารภกับภรรยาว่าควรจะทำอย่างไร ภรรยาเป็นคนใจใหญ่ คิดว่า
ตั้งแต่สมรสรวมกันมาไม่เคยได้ยินสามีปรารภว่าจะรับโน่นกินนี้ วันนอศจรรย
ยังนึก จึงตอบสามีว่ายินดีจะทำให้กิน และทำให้มากเพื่อแจกจ่ายแก่เพื่อน
บ้านเรือนเคียงด้วย

โกสียะพูดว่า ไม่ต้องถึงอย่างนั้น เสียของเปล่า ๆ เราจะรู้ได้
อย่างไรว่าชาวบ้านจะกระหายขนมเบองแข่งขันกับเรา ถ้าเขาไม่กินหรือ
กินเราก็เสียของเปล่าโดยใช่เหตุ ใครอยากกินก็หากินเอาเอง เธออย่าทำใจ
ใหญ่จนคับโครงเลย ดีไม่ดีชาวบ้านเขาจะด่าว่าอวดถวย

ภรรยาพูดคล้อยตามว่า ถ้าอย่างนั้นเราทำให้พอกแก่คนในบ้านของ
เรา ลูกหญิงลูกชายข้าหาสหายหญิง ให้โตกินขนมเบองทั่วถึงกันทุกคน
อย่างนี้จะดีไหม

โกสียะพูดว่า เธอคิดอะไรมีแต่ทางเปลืองและทางลำบาก เราจะ
ต้องการอะไรแก่พวกนั้น ถ้าเราทำให้เขากิน หากเกิดความติดใจขึ้นมา เขา
มารบกวนให้เธอทำอีก กิมแต่ลำบากและสิ้นเปลือง เมื่อพวกนั้นยังไม่เคยกิน
ก็อย่าเพิ่งให้รู้รสดีกว่า อย่าต้องให้ลำบากและสิ้นเปลืองเลย

ภรรยาเกิดความหนักใจ จะแนะนำอย่างไรเศรษฐีก็ไม่เห็นดีด้วย
จึงพูดให้แคบเข้มาว่า ถ้าอย่างนั้นเราทำให้พอกินเฉพาะลูกหลานเรา คน

อันไม่เกี่ยวข้อง ท่านจะเห็นชอบด้วยไหม ถ้าเห็นชอบด้วยจะได้เตรียมการต่อไป

โกสียะไม่เห็นด้วย อ่างเหตุผลต่าง ๆ นานา ภริยาได้ถามเป็นคำสุดท้ายว่า ถ้าอย่างนั้นเราทำให้พอกินเฉพาะเรา ๒ คนเท่านั้น ท่านจะพอใจหรือไม่ โกสียะตอบว่าเธอจะเดือดร้อนทำไม เมื่อก่อนเธอไม่เคยพูดว่าอยากกินขนมเบื้อง เพราะฉันอยากกินเธอก็เกิดอยากกินมาบ้าง อย่างนี้เป็นโรคเอาอย่างกันไม่เกิดประโยชน์ ทำทั้งทำขำ ไม่รู้จักสนใจเปลี่ยนแปลง อวดมั่งอวดมี เอาขบประชดหนอนจะได้ประโยชน์อะไร อย่าทำเลยดีกว่า ถ้าเอาปากเอาท้องของเธอมาเกี่ยวข้องด้วย

เพราะความเกรงใจสามี ภริยาจึงพูดว่า ถ้าอย่างนั้นเราทำขนมเบื้องเฉพาะท่านคนเดียว คนอื่นไม่ต้องให้กิน แม้ฉันคนทำก็ไม่ไต่ลมรสแล้วคนอื่นใหม่ ننงกลนนาลายเอา เป็นอันตกลงว่าทำเฉพาะท่านคนเดียว เราจะต้องทำที่ไหนดี เศรษฐีแนะนำว่า ต้องตั้งเตาทำขนมบ้านชั้นบน อย่าให้ใครมองเห็น อย่าให้ใครรู้ ถ้าใครรู้เขาจะพากันมาขอกิน เราต้องทำในที่ลับโดยเฉพาะ คือต้องทำในปราสาทชั้นยอด ปิดประตูหน้าต่างหมด

ภรรยาต้องยอมตกลงตามนั้น ช่วยกันยกเตาและเครื่องอุปกรณ์ในการทำขนมเบื้องขึ้นสู่ปราสาทชั้นบน และกลังมีดละเอียดขนมเบื้อง โกสียะเศรษฐีก็นงเง้าดูภรรยาทำขนมเบื้องด้วยความกระหาย

วันนั้นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงตรววจตุโลก ทรงเห็นโกสียะขังอยู่ในข่ายคือพระญาณ ทรงทราบว่าโกสียะมีบารมีบรรมมานาน มีอุปนิสัยแก่กล้าควรแก่มรรคผล แต่เศรษฐีผู้นั้นมัจฉริยะเห็นยวนแน่นขังนัก ยาก

แก่การแนะนำ จึงทรงเลือกหาผู้จะเข้าไปติดต่อดังตัวเศรษฐี ทรงเห็นว่า
พระโมคคัลลานะเท่านั้น ทมความสามารถจะ ทรมานให้เศรษฐีมีความเลื่อมใส
ได้ จึงตรัสสั่งให้พระโมคคัลลานะไปนำตัวเศรษฐีมาเฝ้า

พระโมคคัลลานะรับพระพุทธรูปบูชาแล้ว ใช้ความรู้ความสามารถ
ของตนจนเข้าถึงตัวเศรษฐี โกลียะกับภรรยากำลังนั่งทำขนมเบื้องอยู่อย่างสนุก
สนานเหลือบเห็นพระโมคคัลลานะปรากฏเฉพาะหน้า ตกใจคิดว่าเข้ามาได้
อย่างไรประตูหน้าต่างชั้นล่างก็ปิดลงกลอนหมด แล้วเศรษฐีมีความแค้นเคือง
เป็นกำลัง ขับไล่ให้ไป พระเถระก็เฉยเสีย พุดจาปราศรัยโต้ตอบกันไปมา

ในที่สุดพระโมคคัลลานะ ทำให้ควันไฟเกิดขึ้นในห้องโกลียะเศรษฐี
สำคัญควันไฟแทบหนีไม่ไหว คิดว่าสมณะรูปนี้คงตักใจในขนมเบื้องอย่าง
ถอนตัวไม่ออกอย่างแน่นอน ถ้าไม่ให้ขนมเสียบ้างคงไม่ไปแน่ จึงบอก
ภรรยาให้ตักแบ่งให้หน่อยที่สุดหยอดลงในกระทะ ภรรยาตักแบ่งเศรษฐีตักหยอด
ลงกระทะ ๒-๓ หยด แบ่งฟูขนมเต็มกระทะ เศรษฐีเห็นดังนั้นตกใจพูดกับภรรยา
ว่า เธอตักแบ่งใส่กระทะมากเกินไปขนมเบื้องอันนี้ ใหญ่มากนี่ย่าให้เขาเรา
เก็บไว้กินเองดีกว่า เศรษฐีจึงเอากระทะตักแบ่งน้อยนิดเดียวใส่ลงกระทะแบ่ง
นนฟูขนมใส่ไปเต็มกระทะ เศรษฐีนั้นจึงแยะออกจากกระทะวางซ้อน ลงที่บน
ขนมที่ทำไว้ก่อน คิดว่าจะตักแบ่งให้สมณะไปเล็กน้อย จึงดึงขนมขึ้นมา
ออกแบ่ง ขนมในถาดทั้งหมดตักเป็นก้อนเดียวกันสองสามภรรยาช่วยกันตั้งอยู่
นานก็ยังไม่ออก เหงื่อไหลท่วมตัว เห็นอยจนไม่อยากจะกินขนมเบื้อง คิดเลิกกิน
เอาขนมให้สมณะนั้นไปทั้งหมด ถ้าหากใจมากนั้ จะกินขนมได้สักหนกม
บ้างขวางคอ จึงยกถาดขนมทั้งหมดถวายพระโมคคัลลานะ

พระโมคคัลลานะแสดงธรรมทำให้เกิดความเลื่อมใส แสดงอานิสงส์แห่งการเสียสละว่า เป็นทางแห่งความสุข ความเจริญ อังตวัศเรชฐีเป็นตัวอย่างว่า เพราะไม่มีการเสียสละจึงต้องยกเตามาทำขมในหิ้งนอน ปิดประตูลงกลอนขังตัวเองคิดว่าจะนั่งนอนกินให้สบายใจ ขมมเจ้ากรรมไม่ยอมให้กินติดกันเป็นก้อนใหญ่ มันเหนียวเหมือนดวงใจอันตระหนี่ของเศรชฐีเช่นเดียวกัน มีเงินตั้ง ๘๐ โกฎิ ไม่เคยให้ใครเลยแม้แต่ยามสีกหยดเดียว มีเงินไม่ได้ซื้อของ มีทองไม่ได้ใช้ เสียตายัวเพื่อประโยชน์แก่ใคร ในที่สุดก็ตกเป็นของคนอื่นและพูดกับเศรชฐีว่า ให้เอาขมมนั้ ไปถวายพระพุทเจ้ากับสาวก ๕๐๐ รูป ที่พระวิหารเชตวัน เศรชฐีได้ทำตามคำแนะนำนั้น จึงไปเฝ้าพระพุทเจ้าพร้อมด้วยภรรยา ได้ถวายขมมนั้นแด่พระสงฆ์ ๕๐๐ รูป มีพระพุทเจ้าเป็นประธาน

พระภิกษุสงฆ์จำนวนตั้งร้อย ๆ ฉนั้นขมมเบื้องไม่หมด ถึงกับต้องนำไปเททางข้างขุมประคุด ทนประชาชนเรียกว่าขุมขมมเบื้องต่อมา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงธรรม โปรตโกสียะให้ ได้มรรคผล พระธรรมเทศนาได้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอันมาก การที่พระโมคคัลลานะปรับความเข้าใจกับจอมขเหนียวได้ ชะรอยท่านจะใช้ลัทธินี้ไม่ซุงวงเข้าสู่สกุลตามที่พระพุทเจ้าทรงแนะนำไว้

๒ ไม่พูดคำอันเป็นเหตุให้โต้เถียงกัน

เรื่องนี้เป็นสำคัญในเรื่องคำพูด เพราะคนเราจะป็นมิตรกับก็เพราะคำพูด จะเป็นศัตรูกับก็เพราะคำพูด โบราณกล่าวไว้ว่า ปากเปรี๊ยวักกระ-

bung แกลบ ปากหวานยกไม้ซุง มีอธิบายว่าคนปากร้ายจะวานใครยกกระbung แกลบเขาก็กยกไม้ไหว คือไม่เต็มใจช่วยยกให้ ส่วนคนปากหวานนั้นจะออกปากวานใคร อย่างว่าแต่ก็กระbung แกลบเลย แม้ที่อ่อนซุงใหญ่โตก็ยกยกไปได้ด้วยความเต็มใจช่วย สุนทรภู่พูดไว้น่าฟังว่า

“เบาว่าดีเท่าไรให้เขาเสีย ไม่เปลืองเบียดเสียของจิตผ่องใส”

ผลที่พระโมคคัลลานะ ไปบิณฑบาตขนมเบียงโกสียะเศรษฐี จน เป็นผลสำเร็จ พระภิกษุประชุมกันกล่าวคำสรรเสริญคุณของพระโมคคัลลานะ มากมาย สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสพระคาถา อุปมาพระโมคคัลลานะ เหมือนแมลงผึ้งว่า

“แมลงผึ้ง ไม่ทำดอกไม้ ไม่ทำสี ไม่ทำกลิ่นของดอกไม้ให้ขอก
ข้าเสียหาย นำเอาแต่น้ำหวานไปฉันใด ผู้รู้ พึงเที่ยวไปในบ้านฉันนั้น”

๓ ไม่ให้คลุกคลีด้วยหมู่ชน

๔ ให้คลุกคลีด้วยเสนาสนะอันสงบ

ตอนท้ายตรัส “คณ्हักขชธรรม” สอนพระโมคคัลลานะ ในที่สุด
ก็บรรลุธรรมผล เป็นพระอริยบุคคลผู้เลิศในโลก ภายใน ๗ วัน

หน้าว่าง

ณ ลานปาริชาติพิภพดาวดึงส์

พระโมคคัลลานะ ท่านเช่าวณานจ้านาญเวทียงนัก ตามปกติ
 ชอบจาริกไปสู่เทวโลก เพื่อนำเรื่องต่าง ๆ บนสวรรค์มาบอกเล่าให้
 มนุษย์ฟัง เอาเทพยดาเหล่านั้นเป็นแบบอย่างแห่งความดีว่า ใครทำบุญ
 อย่างไร ได้ผลอย่างไร บางคราวก็เข้ามาลงสู่นรก โปรดสัตว์นรก
 ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ได้รับความสุขชั่วนิรันดร์ เอาเรื่องทุกข์ยากในนรก
 มาเล่าให้ชาวโลกฟัง

วันหนึ่งท่านจึงไปสู่เทวโลก ไปพักอยู่ที่ลานต้นปาริชาติ ณ
 บริเวณพระเกศธาตุเจดีย์ ถวายบังคมพระเกศธาตุเจดีย์แล้วนั่งสำรวม
 อินทรีย์อยู่แต่ผู้เดียว ณ สถานที่ควรส่วนหนึ่ง

เทพบุตรเทพธิดาทั้งหลาย ต่างคมนาการมาบูชาพระเกศธาตุเจดีย์
 เนื่องอนันต์ ระเบียบดอกไม้สวยสดงดงามยิ่งนัก พวกเขาพณำมาบูชาพระเกศ-
 ธาตุ ต่างก็ขำเลิองดูพระโมคคัลลานะ เพราะพิศวงในใจว่าพระเถระนอทรีย์
 ผ่องใสลาคน มรรยาทงดงามกว่าชาวสวรรค์ นำจักเป็นบรพชิตมีความสำคัญ
 ไม่น้อย เทพบุตรเหล่านั้นแม้มีความแปลกใจเช่นนนัก ไม่มีความสำคัญในอัน
 จะเข้าไปใกล้ เมื่อทำสักการบูชาพระธาตุมนสิการพระพุทธรูปพอสมควรแล้วก็
 หลีกไป เป็นธรรมดาบุรุษเพศไม่ใส่ใจต่อพระภิกษุอะไรวนนัก จะในเมือง
 มนุษย์หรือสวรรค์ก็ปานกัน

ระเบียบของเทพदानนิกแปลก การมานมัสการพระเกศาคุณน
 เทพดาผู้มบุญน้อยมาก่อน กะทำการบูชาแลวางอยู่ใกล้พระเจดีย์ ถ้าไม่มี
 ผู้มศกดีใหญ่มาขึ้นอยู่อย่างนั้นได้ ถ้ามเทพผู้ทรงศกดีมาเสด็จมา พวกบุญ
 น้อยต้องถอยออกห่างไป ให้โอกาสแก่เทพผู้มศกดีใหญ่เขานั่งใกล้ ผู้ศกดี
 น้อยมีแต่ถอยออกห่างไกลออกไปอย่างเดียว เรื่องนมปรากฎในพระธรรมบท
 อรรถกถา กล่าวถึงอินทกะและอังกุระเทพบุตร

เมื่อเทพบุตรกลับไปแล้ว กลุ่มเทพธิดาก็เข้าไปหาพระโมคคัลลานะ
 ทำกรรมติกระเมียนตามวิสัยของผู้ขเกรงใจและไม่คุ้นเคย ถ้าในมนุษย์โลก
 ก็คงเข้าหาเพื่อขอของขลังหรือเสน่ห์ยาแฝด มิฉะนั้นคงขอหวยไต่ดิน แต้น
 เป็นบนสวรรค์ ภาวอย่างนั้นก็หมดไป

พระโมคคัลลานะท่านแสดงอภัยยศต้อนรับบัณฑิตงาม ไม่ขงวงเหมลน
 ข้าง ไม่อวดกามเหมือนนุ้ ไม่อวดรู้เหมือนพระอัสสขเมื่อพบอุปติสสครั้งแรก
 เริ่มปราศรัยด้วยสุนทรพจน์อันไพเราะ ทำให้กลุ่มเทพธิดาเหล่านั้นได้รับความ
 เย็นใจในถ้อยปราศรัย ท่านพูดว่า ตูราเทพธิดาผู้โฉมงาม พวกเธองามสม
 เป็นนางฟ้า ตูเป็นสง่าสมทรงทุกส่วนควรแก่แบบชาวสวรรค์ เธอเข้ามาทำ
 วิสาสะกับสมณะผู้จรมากดีเหมือนกัน จะได้สร้างความคุ้นเคยให้แก่กันตาม

ฐานะ

พวกเทพธิดาสงพระเถระด้วยวาทะของผู้มสกุลว่า พวกดิฉันพอ
 เห็นท่านก็พอใจ เพราะอินทรีย์ของท่านแปลกกว่าปวงเทพและปวงชน ส้ารวม
 ด้วยดีทางกาย วาจา ใจ พอเห็นก็เลื่อมใส ถ้าไม่เป็นการรบกวนท่านจน

เกินไป ท่านบอกได้ไหมว่าท่านเป็น นักสิทธิ์ วิทยากร ฤษีชีไพร พวกไหน จึงสามารถมาถึงสุราลัยได้อย่างนี้ และขอทราบด้วยว่าท่านชื่อไร

เทพธิดาผู้จำเรณูพักตร์ ถ้อยคำของเธอไพเราะระนุกสมเป็นผู้ที่ชาวสวรรค์ สมควรแล้วที่เธอจะทราบว่าฉันคือใคร เป็นมาอย่างไร ฉันซึ่งชาวบ้านเขาเรียกว่าโกธิตะ แล้วฉันสมัครใจบวชเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้โคตมโคตร สหธรรมมิกเรียกฉันว่า โมคคัลลานะ เพราะโยมหญิงฉันชื่อโมคคัลลี เพราะฉันศึกษาพระพุทธรวณะที่พระสมณะโคตมทรงค้นพบ เมื่อบจบการศึกษาแล้วเป็นพระอเสขะ เพราะวาสนาบารมีแต่บุเรชาตบารมีไว้ดี จึงสามารถจาริกมาสวรรค์นี้ได้ จาริกไปนรกก็ได้ เราเป็นนักบวชศักยบุตร

เทพธิดาผู้หนึ่งพูดว่า พระโคตมศักยมุนินนไถยน์ชาวสวรรค์พูดด้วยความเลื่อมใส เมื่อคราวตรัสรู้และแสดงพระธรรมจักร เสียงสรรเสริญซึ่งแซ่ซ้องขจรมาถึงเทวโลกจนพรมโลก เมื่อสักครู่นี้ข่าวสงครามก็ไกลาหลบนถึงดาวดึงส์ว่า พระพุทธเจ้าทรงชนะมารพร้อมด้วยเสนามารเป็นความชนะที่เด็ดขาดใหญ่หลวง ซึ่งไม่มีใครผู้ใดจะชนะได้ นอกจากพระพุทธเจ้า พวกเราชาวสวรรค์อนุโมทนาสาธุการด้วยชื่นใจ ต่อมาประมาณสองเดือนในมนุษย์ เสียงสาธุการก็ดังลนจากมนุษย์โลกผ่านมาโดยลำดับๆ จนถึงพรมโลกว่า

ในปีอัสติปนมฤคทายวัน พระผู้มีพระภาคเจ้าไต่ยงธรรมจักรอันประเสริฐให้เป็นไปแล้ว อันสมณะ พวากหมณฺ์ เทพธิดา มาร พรหม หรืออันใด ๆ ไม่สามารถจะให้เป็นที่ไปได้ เทพเจ้าทุกชนฟ้าไต่ยงเสียงสรรเสริญขึ้นจากมนุษย์โลก ผ่านบนมาโดยลำดับตราบเท้าถึงพรมโลกว่า พระพุทธเจ้า

ทรงแสดงพระธรรมจักรอันประเสริฐขึ้นแล้ว แสงสว่างอันแสดงอำนาจของพระธรรมจำขันธ์ในโลก แสดงให้เห็นว่าพระธรรมของพระพุทธเจ้านั้นจะดับทุกข์โศกของชาวโลกได้อย่างแท้จริง พวกดิฉันได้ынเสียยศวรรยด้วยตนเอง เกิดชื่นชมโสมนัสมีใจ ตั้งใจอยู่ว่าจะได้ฟังธรรมเช่นนั้นบ้าง ขอทราบก่อนว่า พระพุทธเจ้าของท่านนั้นมีประวัติเป็นมาอย่างไร

พระพุทธเจ้าของเรา นั้น พระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ ศักยราชเจ้าผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ พระมหายา ยโสธรา เป็นพระมารดา เมื่อประสูติจากพระครรภ์พระมารดาได้ ๗ วัน พระมารดาสิ้นพระชนม์ พระมหากษัตริย์ พระเจ้าแม่มาทวงรวบเลี้ยงดูแลรักษาสืบต่อไป พระราชกุมารมีพระนามต่อมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ หมายความว่าทรงต้องการอะไรสำเร็จทุกอย่าง

เมื่อทรงเจริญพอสมควร พระราชบิดาก็ให้ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อเตรียมตัวเป็นกษัตริย์ ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงสำเร็จการศึกษาทุกอย่าง การปกครอง การทหาร การคลัง การเกษตร นิติศาสตร์ เวชศาสตร์ ดาราศาสตร์ จบไตรเพท

เมื่อพระชนม์ได้ ๑๖ พระพรรษา ได้อภิเษกกับพระนางพิมพายโสธรา พระราชบิดาพระเจ้าสุทโธทนะ ศักยสกุลฝ่ายโกลิยะ เสวยความสุขในราชสมบัติอยู่ ๑๐ กว่าปี เกิดพระโอรส ๑ องค์ ทรงพระนามว่าพระราहुล วันทีพระราहुลประสูติจากพระครรภ์พระมารดานั้น เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จประพาสสวน ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนเกิด คนแก่

คนเจ็บ คนตาย ได้ถามนายสารธิดาว่าคนเหล่านั้นเป็นอย่างไร เพราะพระองค์ไม่เคยพบ เพราะถูกราชตระกูลจับบังไว้ ไม่ยอมให้เห็น เพราะพวกศักยะเชื่อคำทำนายของอัสติตาบว่า พระราชกุมารสิทธัตถะ พระชะตากรรมเป็น ๒ คือจะต้องเป็นจอมจักรพรรดิ หรือมีฉะนั้นจะเป็นศาสดาเอกในโลก พวกศักยะจึงต้องป้องกันหวังจะให้เป็นผู้เป็นจอมจักรพรรดิ ไม่ต้องการให้บวช

เจ้าชายสิทธัตถะ ทราบลักษณะของคนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามคำทูลของสารธิดา เกิดความเบื่อหน่ายในความเกิดขึ้นนี้ ไม่สบายพระทัย ครั้นทอดพระเนตรเห็นเทวทูตที่ ๕ คือ นกบวชที่ปรากฏตัวอยู่ ตรัสถามนายสารธิดาได้ว่าความว่าเป็นนกบวชไม่มีที่อยู่อาศัย เทียวจาร์ก็ไปตามลำพังผู้เดียว ปฏิบัติเพื่อไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ เดินทางไปตามอริยาศัย จุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาโมกขธรรม

เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงฟังดังนั้น พระทัยก็ผ่องแผ้วเห็นว่า “การบวชนั่นก็” รับสั่งให้นายสารธิดาขับรถกลับไปพระราชวัง ทรงได้ข่าวว่าพระราชเทวีพิมพาประสูติพระราชโอรสเป็นชาย ทรงรู้สึกเหมือนห้วงมาผูกคอ บรรทมตื่นเวลาตึก เห็นสนมกำนัลนอนไม่เป็นระเบียบนอนปะปะ มือเท้าก่ายกัน นาลายไหล กรนครวญคราง ภาพนั้นทวนพระทัยปรากฏเหมือนซากศพที่เข้างั้วไว้ในป่าช้า ทรงสังเวชพระทัยยิ่ง อากาศในปราสาทที่บเหมือนไม่มีลมหายใจ คิดเห็นว่าคนพวกนี้ไม่ถึงร้อยก็ตายหมด ตลอดถึงตัวเรา จะปลื้มได้อย่างไรได้ให้พ้นความตาย เห็นทางเดียวว่าต้องบวชเพื่อค้นคว้าแสวงหาโมกขธรรม เพราะการบวชเป็นการตัดภาระทั้งหมด ตกลงพระทัยว่าจะบวช พระทัยประหวัดถึงพระโอรสว่า เพิ่งประสูติก็ควรจะเห็นพระพักตร์สักหนจึงเสด็จ

เข้าห้องพระนางพิมพา ทอดพระเนตรเห็นพระนางพิมพามีพระพาหาประคอง
 พระโอรส พระองค์จะยกพระโอรสมาอุ้มรับขวัญให้สมกับเป็นพระโอรสที่รัก
 เสมอพระทัยนั้นไม่บังควร เกรงพระนางพิมพาจะสะอื้นเห็นเข้า จะเป็นอัน
 ตราয়แก่การบรรพชา พระองค์จึงตัดความรักนั้นเสีย เพียงทอดพระเนตร
 พระพิศม์พระราชาโอรสเต็มพระเนตรเท่านั้น ต้องผันพระทัยหนี ความรักลูก
 และพระเทวีไปในขณะนั้น อยู่ช้าไม่ได้เป็นเวลาจะใกล้รุ่ง ผู้คนนั้น
 มาจะขัดขวางจึงให้นายฉันทมาตย์ผู้มากำทรงมีนามว่าภณัฐกะ พระองค์
 ทรงมานายฉันทมาตย์ตามเสด็จ ถึงฝั่งแม่น้ำอินทมาณี ได้ใช้พระขรรค์ทรง
 ตัดพระเกศาทรงอธิษฐานเป็นนักษัตรดวงหาโมกขธรรม ทรงมอบมาและ
 เครื่องทรงส่งทั้งหมดตัดพระองค์ไปให้แก่นายฉันทมาตย์ ตลอดถึงภณัฐกะ
 เพื่อให้พากลับเมืองกบิลพัสดุ์ มอบแก่พระราชบิดาต่อไป

พระมหาสัตว์ทรงทราบว่า อาฬารดาบส กาลามโคตร เขี้ยวชาญ
 ในรูปสมาบตี จึงทรงเข้าศึกษาจนจบหลักสูตร ทรงเห็นยังไม่เป็นทางหมดทุกข์
 จึงลาอาจารย์ไปสำนักอุทกดาบส รามบุตร ผู้เขี้ยวชาญในรูปสมาบตี
 เข้าศึกษาจนจบหลักสูตรเหมือนกัน ทรงเห็นยังไม่เป็นทางตรัสรู้

จึงทรงใคร่ครวญต่อไปว่า การบำเพ็ญทุกกรกิริยานั้นเป็นพรตที่
 บำเพ็ญได้ยาก เป็นที่สรรเสริญของคณาจารย์ทั้งหลายยิ่งนัก เป็นทางหนึ่ง
 จะพาผู้ปฏิบัติให้พ้นจากทุกข์อย่างแท้จริง น่าที่พระองค์จะต้องปฏิบัติเพื่อพิสูจน์
 ความจริงต่อไป ต่อแต่นั้นพระองค์เริ่มอดอาหารทีละน้อย ๆ จนไม่เสวยเลย
 พระสรีรภาพก็แปรไป พระโลมาร่วงหล่น เพราะมีรากเน่า เสตจลขบนกเขลัม
 เพราะหมกกำลังจะทรงพระกาย ผู้ผ่านไปมาเข้าใจว่าสนพระชนม์มิ

แม้ทรงบำเพ็ญถึงปานนั้นก็ไม่ได้บรรลุมรรคผล ทรงเห็นว่าไม่เป็น
ทางศรีสุแน่ ตอนนอุปมา ๓ ข้อก็เกิดแก่พระองค์ อันธรรมคาสายพันถ้างตั้ง
เกินไปติดเข้ากับขาด หย่อนเกินไปติดไม่ตั้ง ทั้ง ๒ อย่างนั้นใช้ไม่ได้ ถ้า
ขึ้นสายพอลปานกลางไม่ตั้งเกินไป ไม่หย่อนเกินไป ติดตั้งโพเพราะนำฟัง

เมื่ออุปมา ๓ ข้อเกิดแก่พระองค์ดังนี้ ก็ทรงแนะพระทัยว่าต้องดำเนิน
การปฏิบัติสายกลาง คือไม่ใช้ความเพียรมากเกินไป ไม่หย่อนเกินไป ต้องใช้
ความเพียรพอดี เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา ปฏิบัติเป็นสายกลาง เมื่อทรงแนะ
พระทัยอย่างนั้น ทรงเล็งบำเพ็ญทุกกรกิริยาเริ่มฉันภัตตาหารบำรุงพระกายพอ
สมควรแล้ว ทรงบำเพ็ญมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลาง ทรงเจริญอานาปานสติ

วันเพ็ญกลางเดือนวิสาขมาส พระสีหัตถะทรงเสวยข้าวมธุรายาส
ทางสุขาตถายแล้วประทับนั่งใต้ต้นโพธิ์ ทรงบำเพ็ญสมณธรรม วันนั้น
พระองค์ต้องเผชิญกับพระยามาร พร้อมด้วยเสนาทที่มาประทุษร้ายพระองค์มิให้
บรรลุอนุตรธรรม ต่อสู้กันตลอดคืน พอใกล้รุ่ง พระองค์ชนะพระยามารได้
จึงทรงบรรลุอนุตรธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อได้ตรัสรู้แล้ว ต่อมาก็ทรงเสือกหาผู้ที่พระองค์จะโปรดให้ ได้รับ
รสพระธรรม จึงเสด็จไปเทศนาโปรดเบญจวัคคีย์ ที่ป่าอัสบัตถนมฤคทายวัน
แคว้นเมืองพาราณสี ให้ได้ดวงตาเห็นธรรม ในวันเพ็ญกลางเดือน ๘
พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมตามพระพุทธเจ้า นับแต่วันตรัสรู้มา

พระพุทธเจ้าแสดงธรรมเป็นครั้งแรก คือแสดงพระธรรมจักกปวัตตน

สูตร

พระสังฆมัตตนะเกิดขึ้นในโลกเป็นองค์แรกคือพระอัญญาโกณฑัญญะ
 พระพุทธเจ้าเป็นพระสมมาสัมพุทธเต็มที เพราะมีผู้รู้ธรรมตาม
 พระองค์ เป็นอันรับรองว่าธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้น เป็นนิยานิกธรรมจริง
 พระพุทธเจ้าไม่ทรงเห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์เท่านั้น จึงไม่ทรง
 ยับยงอยู่ด้วยสุขวิหารธรรม พระองค์ทรงเสียดลละความสุขของพระองค์ให้แก่
 ชาวโลก ทรงยอมทนทุกข์ยากความลำบากตรากตรำ เสด็จไปสู่ที่ไกลโปรด
 เวไนยสัตว์ ทรงหวังดีพระทัยอย่างเคียวให้สัตว์โลกพ้นทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย
 ด้วยการใช้ปฏิบัติ เป็นดังนี้เพราะพระองค์มีพระเมตตาปราณีเป็นวิหารธรรม
 โปรดสัตว์ ไปอย่างนั้นจนกว่าจะเข้าพระนิพพาน พระพุทธเจ้าของเรามีพระจริยา
 อย่างนี้

เทพธิดา “สาธุ พระคุณเจ้า น่าเลื่อมใสแท้ พระองค์ผู้ทรงเป็น
 นาคะของโลกอย่างแท้จริง เป็นผู้นำสัตว์ให้พ้นทุกข์ ด้วยทรงยอมรับทุกข์
 เสียเองด้วยการเสด็จไปสู่ที่ไกล ดิฉันขอถวายบังคมพระสัมพุทธะผู้บริสุทธิ์
 พระองค์นั้น”

พระโมคคัลลานะ “แล้วพวกเธอเลื่อมใสในอรหันตาคิคุณของ
 พระพุทธเจ้า จะได้เป็นอุปนิสัยให้เข้าถึงโลกุตตรธรรมต่อไป ถ้าไม่เป็นการ
 หนักใจแก่พวกเธอ ฉันทจะขอร้องพวกเธอบ้างว่า เธอทำกุศลใดจึงมาเกิดเป็น
 นางฟ้าบนสวรรค์”

พระโมคคัลลานะแสดงธรรม

เทพธิดาองค์หนึ่ง “จะเป็นการสมควรหรือที่ถามถึงเบื้องหลัง
ของผู้อื่น จะเสียมรรยาทหรือเปล่า ถ้าเอาเรื่องทศรบดีไปเปิดให้
ชาวบ้านเขาดินนินทา จะงามหน้าหรือพระคุณเจ้า”

พระโมคคัลลานะ “อย่าสำนวนมากนักเลยแม่ชาวสวรรค์
ในโลกทุกชั้นผู้จะไม่ถูกนินทาไม่มีเลย เรายรับรองว่าปลอดภัยที่สุด”

เทพธิดา “เมื่อพระคุณเจ้าต้องการทราบก็จะแจ้งถวาย เมื่อสมัยยัง
เป็นมนุษย์ทำงานเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก ประชาชนเหล่านั้นมีฐานะไม่เสมอ
กันมีสกุลต่างกัน มีคนหยาบ คนสุภาพ คนเหี้ยมดหยาบ ดินนินทาอยู่ในระดับ
ต่ำน้อยทั้งปัญญาทางฐานะ แทบทุกวันนี้แต่คนพูดเหี้ยมดหยาบบ้าง คูหมั่นด้วย
สายตาด้วย กล่าวคำกระทบให้เจ็บใจ ทุกครั้งซอกซำในหัวอกแทบระเบิด
ออกมา อยากจะได้ตอบให้สาสมกับความเยโสของคน คำเสียตสินันๆ มันเสียด
แทงที่ดวงใจ บางครั้งถึงกับน้ำตาไหลเพราะซำใจในวาสนาของตน จะเป็น
เวรกรรมแต่ปางใด บางครั้งก็คิดจะตอบแทนด้วยอาวุธก็มี ความโกรธนั้นชวนก
เป็นเหตุให้เกิดความเคียดแค้นจองเวร”

จะเป็นบุญเก่าเตือนใจหรืออย่างไรไม่ทราบ วันหนึ่งติดตามชาวบ้าน
ไปฟังเทศน์ในวันอุโบสถ พระท่านแสดงธรรมรวมความตามพระพุทธวจนะว่า

บุคคลควรกล่าวคำสัตย์

บุคคลไม่ควรโกรธ

บุคคลพึงให้แก่ผู้ขอแม้มัวตฤณ้อย

บุคคลจะไปสู่สำนักแพทย์ตาทั้งหลายได้ เพราะเหตุ ๓ อย่างนั้น เมื่อได้ฟังเทศน์
คังนวกัฏฐิติ และพระท่านสอนว่า ใครผู้ใดข้อมผูกใจเจ็บว่า ผู้ใดได้ตาเรา
ได้ขำเรา ได้ชนะเรา ได้ลักสิ่งของ ๆ เรา เวรของเขาย่อมไม่ระงับ มีแต่จะ
งอกงามด้วยเวร ตังแต่บัดนั้นฉันก็ทำในใจว่า “ฉันไม่โกรธ” เมื่อกระทบกับ
อารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ก็นึกภาวนาในใจว่า “ฉันไม่โกรธ”

พระคุณเจ้าผู้เจริญ การทำในใจว่า “ฉันไม่โกรธ” นั้น เป็นยาดับ
โมโหได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ เมื่อก่อนนั้นฉันมีโทษเป็นเจ้าเรือน ไม่ยอมให้ใคร
มาเหยียดหยามได้ง่าย ๆ เมื่อได้ฟังพระท่านสอนแล้ว ชาวบ้านเรือนเคียง
จะกล่าวคำร้าย ตีฉันนั้นก็ในใจว่า “ฉันไม่โกรธ” สามี่ตวาด ก็นึกในใจตอบว่า
“ฉันไม่โกรธ” ความสงบเกิดในเพื่อนบ้าน แม้ในครัวเรือนก็เย็บสงบ สามี่
จะตักเชิฐตี จะตักก็เชิฐต่า “ฉันไม่โกรธ” ในที่สุดก็ต้องมาลูเกโทษล่วง
เกินฉัน เมื่อตีฉันดับความโกรธได้ ได้รับเมตตาปราณีจากทุกคน จะพูดจา
อย่างไรเขาก็เชื่อฟัง ตีฉันได้รักษาใจในบทภาวนาว่า “ฉันไม่โกรธ” อย่าง
เคร่งครัด อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา เมื่ออยู่ในมนุษยโลกไม่ได้ วิญญาณก็ละ
ร่างกายของมนุษย์ มาได้ร่างกายของชาวสวรรค์อยู่ในบัดนี้ ตีฉันรักษาใจ
ไม่ให้โกรธอย่างเดียว ได้อ่านส่งถึงเพียงนี้

พระโมคคัลลานะ “สาธุ แม่เทพธิดา นางฟ้าผู้ทรงโฉม เราก็กะใจ
อย่างนั้น เพราะผิวพรรณของเธอดุจดั่งดอกอโนลเป็นพิเศษ คนขบโกรธ

หน้าตา^๕เหรื คนไม่โกรธหน้าตาสะสวย ยิ้มแย้มแจ่มใส เราจะนำเรื่อง^๕
ไปแจ้งแก่ชาวมนุษย์ แม่สาวสวรรค์ก็ยาร้อนใจ เราเอาของดีไปอวดเขา
เขาจะได้มีของดีติดตัว พระโมคคัลลานะ^๕เอนถามเทพธิดาองค์ที่ ๒ ต่อไป

เทพธิดาองค์ที่สอง “พระคุณเจ้าผู้เรืองฤทธิ์ ดิฉันได้ทราบความ
เป็นมาของพระพุทธเจ้า^๕จากขนิใจ ก่อนที่จะแจ้งประวัติบุญของดิฉัน ขอพระคุณ
ท่านได้กรุณา^๕แจ้งพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง^๕นั้น ให้ดิฉันทราบก่อน
จะขัดข้องหรือไม่ ขอ^๕แจ้งว่าธรรมอะไรที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาโปรด
เบญจวัคคย^๕”

พระโมคคัลลานะ “ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงครั้งแรกเรียกว่า
พระธรรมจักรปฐมเทศนา ก่อนนั้น^๕นั้นเธอควรเข้าใจคำว่า “ธรรม” เสียก่อน
ว่า มีความหมายอย่างไร

สภาพที่ทรงผู้ปฏิบัติมิให้ตกไปในทางชั่วเรียกว่า “ธรรม” คือธรรม
นั้นเมื่อมีอยู่แก่ผู้ใดแล้ว ย่อมรักษาผู้นั้นไม่ตกไปในอำนาจแห่งความชั่ว ทำให้
ถึงความสุข ให้พ้นทุกข์ ให้บรรลุอมตธรรม ธรรมจึงชื่อว่า นิยานิกะ นำผู้
ปฏิบัติให้พ้นทุกข์อย่างเดียว แบ่งเป็น ๓ คือ ปรียัติธรรม ปฏิบัติธรรม
ปฏิบัติธรรม

ปรียัติธรรม คือพระพุทธวจนะ ที่ควรศึกษา ท่องบ่น ทรงจำ

ปฏิบัติธรรม คือธรรม^๕ที่ต้องปฏิบัติ บุคคลเรียนรู้ธรรมแล้ว ไม่นำ

มาปฏิบัติก็ไร้ผล เหมือนคนมีทรัพย์ นอนกอดทรัพย์ตายไม่ยอมใช้สอยก็ไร้
ประโยชน์ คนรู้ธรรมไม่ปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน

ปฏิบัติธรรม คือความรู้แจ้งแทงตลอดเห็นธรรมนั้น ตามสภาวะ
อันแท้จริง อันนเกิดเป็นผลจากการปฏิบัติ นพุดถึงธรรมที่เป็นกุศล ผลเป็นสุข
ย่อมนำผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงความสุข

ธรรมอีกประการหนึ่งเรียก อกุศลธรรม อันเป็นธรรมฝ่ายดำ นำ
ผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงนรก

ธรรมอีกประเภทหนึ่งเรียกอภัยกตธรรม คือยังพยากรณ์ไม่ได้ว่า
เป็นธรรมดีหรือชั่ว อาจแปลได้ทั้ง ๒ สถาน เป็นดีก็ได้ เป็นชั่วก็ได้

เทพธิดา “เราจะปฏิบัติอย่างไรพระองค์เจ้า ปฏิบัติธรรมจึงจะปรากฏ
ปฏิบัติยากหรือง่าย ท่านแนะนำได้ไหม ขอได้โปรด

พระโมคคัลลานะ “แนะนำได้ แต่ผลจะได้อย่างไรนั้นแล้วแต่
อุปนิสัยบารมี ถ้าอบรมมาดีก็พอจะได้ เมื่อเธอต้องการแนวปฏิบัติเราจะแนะนำให้
จงตั้งใจฟัง

เบื้องต้นเธอต้องใช้วิตกความตรึกก่อน เทพธิดาทุกองค์จึงตรึก
พร้อมกันว่า อรหิ อรหิ อรหิ จงตั้งใจตรึกไป ตรึกด้วยดวงใจอันสงบ กิริยาที่
ตรึกนั้นเรียกว่า “วิตก” เป็นอาการภาวนา อย่าคิดกันอย่างอื่น หลับตาตรึก
ไปสักครู่

เทพธิดา “ภาวนาแล้ว ใจสงบดี จะทำอย่างไรต่อไป”

พระโมคคัลลานะ “ต่อไปต้องใช้ธรรมอีกข้อหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “วิจาร์”
ความตรองคือ ตรึกว่า อรหิ แล้วใช้วิจาร์ความตรองว่า ทช่อว่า อรหิ นั้น

เพราะไกลจากข้าศึกคือกิเลส ลองปฏิบัติไป ใช้วิตกว่า อรหิ แล้วใช้วิจารณ์ ความตรองว่า เพราะไกลจากข้าศึกคือกิเลส พวกเธอเป็นสาวชาวสวรรค์ ลองฝึกทำไป”

ครู่ต่อมา เทพธิดาถามว่า ใช้วิตกแล้ว ใช้วิจารณ์แล้ว พิธีปฏิบัติหมดเพียงนี้หรือ หรือจะทำอย่างไรต่อไป

พระโมคคัลลานะ “เมื่อเธอ วิตก—วิจารณ์ ให้สมาธิเสมอ ไม่มีอารมณ์อื่นมาแทรกทำให้ใจฟุ้งซ่าน เธอจะเห็นคุณพระพุทธรูป หรือพระธรรม จะเกิด “ปีติ” ความอิ่มใจในพระคุณนั้นๆ พวกเธอลองพยายามทำไป มีสติสัมปชัญญะ ให้รู้ในอารมณ์ที่ระลึก ความอิ่มใจจะทรงอยู่ ลองพยายามทำไป

ครู่ต่อมาเทพธิดาพูดว่า พระคุณเจ้าข้า ดิฉันภาวนาใช้วิตกตรึกว่า อรหิ ใช้วิจารณ์ตรองว่า เพราะไกลจากข้าศึกคือกิเลส พระคุณของพระพุทธรูป ปราภฏฐนในใจเกิด “ปีติ” อิ่มใจเหลือเกิน ไม่มีอิมใจใดเทียบถึง ความกระวนกระวายใจย่อมสงบไป เป็นความสงบมีปีติเป็นมูลฐาน เมื่อความกระวนกระวายสงบไปแล้ว ความสุขกายสุขใจย่อมเกิดขึ้นมาแทน รวมเรียกว่า “สุข” แล้วทำอย่างไรต่อไป

พระโมคคัลลานะชี้แจงว่า จิตของผู้ใดมีความสุขกายสุขใจ ซึ่งมีพระพุทธรูปเป็นอารมณ์ ย่อมเป็นสมาธิ คือแน่วแน่นอยู่ในอารมณ์พุทธรูปอย่างเดี่ยว เมื่อเป็นดังนี้ องค์แห่งอุปจารณาน ๕ คือ วิตก วิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตา ย่อมเกิดปรากฏในขณะเดียวกัน โดยลำดับด้วยประการดังนี้

พระโมคคัลลานะ ถามว่า ได้ผลอย่างไร เทพธิดาตอบว่า ได้ผลตั้ง
 พระคุณเจ้าอธิบาย เป็นบุญลาภเหลือเกินที่ได้มาพบพระคุณเจ้า จึงได้พบ
 ของวิเศษถึงเพียงนี้ อันความสุขในธรรมนี้ วิเศษกว่าความสุขในสวรรค์
 แล้วพระโมคคัลลานะพูดว่า การที่พวกเธอเข้าถึงความสุขอันเกิดแก่ความสงบ
 กายใจนั้น นั้นเป็นปฏิเวธธรรม

เทพธิดา “สาธุ พระคุณเจ้า ดิฉันได้ทราบขงถึงธรรมที่พระคุณเจ้า
 นำออกแสดงแล้ว ฉะนั้นต่อแต่นี้ขอทราบบพระธรรมจักร อันเป็นธรรมอัน
 ประเสริฐที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ขอพระคุณ
 ท่านจงแสดงแต่เพียงใจความ

พระโมคคัลลานะ ทูลว่าปัสสรผู้เฉิดโฉม พระธรรมจักรนั้น ที่พระ-
 พุทธเจ้าทรงหมุนแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทรงแสดงของจริง ๔ ประการ
 คือ

ทุกข์	สิ่งที่ทนได้ยาก	ว่า	ควรกำหนดรู้
สมุทัย	เหตุให้ทุกข์เกิด	ว่า	ควรละเสีย
นิโรธ	ความดับทุกข์	ว่า	ควรทำให้แจ้ง
มรรค	ทางดับทุกข์	ว่า	ควรให้เจริญ

เทพธิดา “ทุกข์ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ความพลัดพรากจากกัน
 ความปรารถนาไม่สมหวัง ความประสบกับอารมณ์ที่ไม่ปรารถนา ไข้ โศก
 พระคุณท่าน”

พระโมคคัลลานะ “ใช่แล้ว”

เทพธิดา “ไม่เห็นจะยากอะไร เห็นอยู่วันยังค่ำจะมาคะนึ่งกำหนดอะไรให้เสียเวลา เกิดมากเห็นอย่างนั้น นี่ท่านคงเอาธรรมแก่ๆ มาลงขาวสวรรค์

พระโมคคัลลานะ “อย่าอวดดี รู้อย่างพวกเจอนั้นแหละเขาเรียกว่า รู้อย่างคนโง่

เทพธิดา “ฟังพูดเขา เพราะจริงนะท่าน ทำไมจะต้องมาเสียสติกันถึงบนสวรรค์”

พระโมคคัลลานะ “เสียตอะไร เมื่อพวกเธออวดรู้อย่างนั้น จะมาฟังเอาแก้ววิมานอะไร ฟังยังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด อย่างนั้นแสดงว่าโง่เต็มฟ้า”

เทพธิดา “เหยียดหยามดิฉันผู้เดียวไม่พอ ท่านว่าเสียหมดฟ้าเลย ถ้าอย่างนั้นเห็นอย่างไรในเรื่องทุกข์ ขอช่วยชี้แจงด้วย

พระโมคคัลลานะ “ทุกข์เป็นสิ่งที่ทนไต่ยาก ผู้จะเห็นทุกข์อย่างแท้จริงได้ ต้องอาศัยปัญญาพิจารณาเห็น ไม่ใช่พอลมตากมองเห็น อันทุกข์นั้นคืออกามสุขนั่นเอง

ทุกข์นั้นจะละจะหลบหลีกไม่ได้ เพราะมันเป็นผลเหมือนความร้อนเราจะหลีกไม่ได้เพราะเป็นอาการของไฟ เมื่อมีไฟต้องมร้อน ฉะนั้นทุกข์จะเป็นผลเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัย

กามตัณหา ความปรารถนาในรูป เสี่ยง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
ภวตัณหา ความอยากมีอยากได้ อยากเป็น
วิภวตัณหา ความเบื่อหน่ายไม่อยากได้ ไม่อยากเป็น

คตินหา ๓ ประการนี้เป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์ เหมือนไฟเป็นเหตุให้
เกิดความร้อน

มมตต้องมสวางแก มรอนตองมเย็นแก ฉะนนพระพุทโธเจ้าจทรง
ค้นพบว่า จะดับทุกข์ต้องดับทสมุทัย คือ คตินหา ๓ นั้น เมื่อสมุทัยไม่มี
ความทุกข์ก็ไม่มี ความดับนั้นเป็นตัวนิโรธ และทรงค้นพบว่า ทางจะเข้าถึง
ความดับทุกข์ให้เกิดนิโรธนั้น ต้องปฏิบัติอยู่ในขอบเขตของข้อปฏิบัติเป็น
สายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเรียกว่าอริยมรรค มี ๘ อย่าง

๑. ความเห็น ก็ต้องใช้ความเห็นใน อริยสัจ ๔ นั้น อย่างเห็น
นอกคอก คือเห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เรียกว่า สัมมาทิฐิ เห็นขอบ

๒. ความดำริ คิดนึก ก็ย่านนอกคอก คือต้องคอยคุมความดำรินั้นๆ
ให้อยู่ในลักษณะ ไม่พยายาหา ไม่เบียดเบียน ดำริออกจากกามคุณ เรียกว่า
สัมมาสังกัปปะ คิดชอบ

๓. การพูดก็อย่าพูดนอกคอก ต้องพูดอยู่ในลักษณะ ไม่พูดเท็จ
ไม่พยายา ไม่ส่อเสียดใคร ไม่เพ้อเจ้อ เรียกว่า สัมมาวาจา เจรจาชอบ

๔. กิจการที่กระทำ ก็อย่ากระทำนอกคอก คือต้องกระทำการงาน
ให้อยู่ในขอบเขต ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติกามมิชฉาจาร
เรียกว่า สัมมากัมมันตะ การงานชอบ

๕. การประกอบอาชีพ ต้องละการเลียงขวิดที่ผิด มีขายของเถื่อน
ของต้องห้ามขายสัตว์เป็น ขายสาตราอาวูธ สุราเมรัย ดำรงอยู่ในลักษณะ
การประกอบอาชีพที่ขอบ เรียกว่า สัมมาอาชีโว เลียงขวิดชอบ

๖. ความเพียรนั้น ต้องใช้ความเพียรในขอบเขต ไม่นอกคอก ให้อยู่ในลักษณะ คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นในสันดาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม

๗. ความระลึก ก็ต้องระลึกอยู่ในขอบเขต อย่าระลึกนอกคอก ให้ระลึกอยู่ในสติบัญญัติ ๔ คือ

กายานุบัสสนา	พิจารณาตามเห็นกาย
เวทนานุบัสสนา	พิจารณาตามเห็นเวทนา
จิตตานุบัสสนา	พิจารณาตามเห็นจิต
ธัมมานุบัสสนา	พิจารณาตามเห็นธรรม

อย่างนี้เรียกว่า สัมมาสติ ระลึกชอบ

๘. การตั้งใจมั่น อย่าตั้งใจนอกคอก ต้องตั้งใจอยู่ในลักษณะ ๔ คือต้องตั้งใจไว้ในฉาน ๔ เรียกว่า สัมมาสมาธิ

ผู้ปฏิบัติวิมวรคสมาสมาคมนต์แล้ว ย่อมคับขมขุขเสยได้ ทุกขมเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้นหนักหนาทไป กลายเป็นนิโรธ ความดับทุกข์ ต่อจากนั้น ผู้ปฏิบัติก็มแต่สุขอย่างเดียว ไม่มีทุกข์เจอบน เรียกว่า เอกันตบรมสุข”

เทพธิดา “ทำไมจึงชอบใช้คำว่านอกคอก ถ้าจะกลับนิมนต์เอาคำว่านอกคอกลงไปเสียด้วย จะรกรฟ้า เพราะชาวฟ้าไม่นิยม”

พระโมคคัลลานะ “อย่าพูดมาก แม่รูปสวย”

เทพธิดา “ฟังพูดเข้า เอาแต่ใจ การที่อยู่ถึงมนุษย์โลก แล้วเหาะขึ้นมาหาเรื่องบนฟ้าอย่างนี้ นอกคอกหรือเปล่า พระคุณเจ้า”

พระโมคคัลลานะ “ในคอก ๆ ไม่ใช่ชนอกคอก ฉะนั้นของฉันที้ ๆ ไม่มีใครรบกวน พวกเธอนั่งตัวตมาเข้าชกับฉันที้ ใครหาเรื่องใคร ทนเป็นลานพระเจดีย์ มีสิทธิ์ทุกคนที่จะมานั่งพักฉันที้”

“ฉันที้มาน้อยในคอกธรรมวินัย ไม่ได้เบียดเบียนใคร ทางกาย วาจา ใจ ฉันที้พูดไปตมาเนอด้า ถ้าฉันที้มีโอกาสก็จะปราบพวกฉันที้ว่าสวยงาม ฉันที้ถึงความแก่ ความตาย”

เทพธิดา “พูดอย่างฉันที้ขวงหรือเปล้า ที่พวกฉันที้รูปร่างสุนทรอย่างนี้เป็นสมบัติติดตัวมาแต่การเกิด ไม่ได้สร้างตบแต่งลวงตาใคร อัจฉาเหระอะ”

พระโมคคัลลานะ “งวงไม่ขู แต่ขูงา คือแสดงธรรมแก่พวกเธอ ขูพระธรรมจักรแสดงความจริงแก่พวกเธอ งวงฉันที้ไม่จริง ฉันที้แก่งไปมาได้ ส่วนงานฉันที้แน่นคน เมื่อออกจากปากแล้ว ไม่ฉันที้เข้าสู่ปากได้ ฉันที้แน่นอย่างฉันที้เช่นเดียวกับธรรมที่แท้จริงของสัปบุรุษ ไม่กลับกลอก เหมือนฉันที้คนฉันที้ ขายฉันที้ หึงฉันที้ สมณะไม่ฉันที้ฉันที้ความสวยใคร”

เทพธิดา “พระฉันที้ไม่มีบางหรือ จึงได้เน้นฉันที้ว่า หึงฉันที้ ๆ พระไม่เห็นเอ๋ยถึง โทษคนฉันที้เห็นง่าย”

พระโมคคัลลานะ “เหมือนกัน แม่เทพธิดารูปหล่อ พระฉันที้ขูบาล ท่านพูดไว้ว่า คิหิป่าไป สมณป่าไป ป่าไปเขว คฤหัสถ์ฉันที้ สมณะฉันที้ เป็นคนฉันที้เหมือนกัน เธอไม่ต้องเดือดร้อน”

เทพธิดา “ที่ไหนทน” พูดทงไว้

พระโมคคัลลานะ “หมายความว่าอย่างไร ที่เธอว่าที่ไหนทน”

เทพธิดา “บอกก็ได้ ขนชอว่าผู้ชายแล้ว ลนกะลาวนทงเพ พุด
เอาตัวรอดน่านุ่น ๆ”

พระโมคคัลลานะ “ก็ความจริงมันอย่างนั้น จะให้ฉันพุดเกินจริง
ได้อย่างไร ฉันไม่หนำนิ้วกลมเหมือนชาวพ่าน”

เทพธิดา “ใครเขาไปค้านว่าไม่จริงเมื่อไร หมายความว่าอย่างไร
หน้าไม่นวลเหมือนนางฟ้า กินปุรร้อนท้อง”

พระโมคคัลลานะ “ดูราเทพอัปสร เธอมีลักษณะสุนทรียทุกอย่าง
สมบัติบริวารก็มี นุ่งห่มก็สมสวย เมื่อเธออยู่ในโลกมนุษย์ เธอสร้างความคิด
ตั้งฤๆ จึงได้สมบัติอย่างนี้จะหาตำหนิได้”

เทพธิดา “เมื่อพุดกันสักครู่ท่านคงไม่ถือเป็นการโกรธ ขอประทาน
อภัยด้วย เมื่อตฉันเป็นมนุษย์ ได้ตั้งใจรักษาความสัตย์ ไม่พุดโกหกตอแหล
หลอกลวง ไม่คิดโกงใคร ไม่ทำหน้อยให้เบ็นหนมาก ไม่ทำตอกเบยน้อยให้
เบ็นตอกเบยมาก ไม่อำพรางความจริง ใครจะคิดโกงเราก็ไม่ว่า ไม่มีปฏิกิริยา
โกงตอบใคร ตลอดชีวิตรักษาความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อเคลอนจากมนุษย์ มาเกิด
บนสวรรค์ และมาสนทนากับท่านอยู่ ณ บัดนี้ นับนบุรพกรรมของดิฉัน”

พระโมคคัลลานะ “สาธุ ดีละ แม่นางอัปสรผู้ใญ่บุญ เราจะนำ
เรื่องน ไปแจ้งแก่ชาวมนุษย์ เพื่อเขาจะได้ตั้งใจรักษาความสัตย์สุจริต ฉัน
ขอถามต่อไปว่า แม่เทพธิดาคณที ๓ นั้น ความงามก็ไม่แพ้ใคร ไฉนฉัน
จะทราบได้ว่า เธอทำบุญตั้งฤๆ จึงมีร่างกายสุนทรียทุกสิ่งส่วน งดงามทุก
อริยาบถ ถ้าไม่ขัดข้องขอขแจงเอาบุญบ้าง จะขออนุโมทนาเบ็นอย่างมาก

เทพธิดา “บอกได้ไม่ชัดซึ้ง ขอถามก่อนว่า ท่านเป็นคนชนิดไหน จึงได้ชุ่มซำมาถึงสวรรค์ชั้นฟ้า ได้ยินว่าทางวินัยเขาห้ามไปไหนผู้เดียว ทำไมท่านมาได้ ไม่เออเพื่อต่อพระวินัย”

พระโมคคัลลานะ “เป็นจริงดังเธอว่า แต่ฉันมาโปรดสัตว์ ไม่ต้องมีใครติดตามก็ได้ ถ้ากิจอย่างอื่นก็ควรมีเพื่อนร่วมทาง จะเป็นใครก็ได้ อย่าให้เป็นที่สตรพิศแล้วกัน”

เทพธิดา “หม้อกลม ๆ นั้น เขาเรียกว่าอะไร เอามาทำไม”

พระโมคคัลลานะ “บาตร ๆ ๆ แม่เทพธิดาผู้จงงาม”

เทพธิดา “สำหรับทำอะไร”

พระโมคคัลลานะ “สำหรับบิณฑบาตฉัน เข้า ๆ ออกไปจากที่พัก อุ้มบาตรเดินส่งวารีไป คือมองไปข้างหน้าเพียง ๔ ศอก ไม่ลือกแล็ก ใครเขาอยากทำบุญเขาก็เอาอาหารมาใส่บาตร เมื่อพอฉัน ก็กลับมาฉันในที่อันสมควร พระภิกษุไม่มีอาชีพอย่างอื่น ต้องอาศัยชาวบ้านผู้มีศรัทธาอุปการะ บาตรจึงต้องมีทุกองค์ขาดไม่ได้

เทพธิดา “ลักษณะก็คือขอทานตรง ๆ แต่เปลี่ยนคำพูดให้สุนทรแก่หูว่า บิณฑบาต ถึงอย่างไรก็อยู่ในเครื่องเดียวกับขอทาน”

พระโมคคัลลานะ “อย่าเหยียดหยามพระภิกษุ แม่รูปงาม ขอทานนั้นต้องออกปากร้องขอเขา ด้วยร้องเพลงให้ฟังบ้าง พรรณนาความทุกข์ของตนบ้าง กล่าวสรรเสริญการให้ทานบ้าง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดสงสาร จะได้เฉลียววัตถุให้แก่ตน ส่วนสมณะไม่เป็นคนอย่างนั้น เดินไปเฉย ๆ ใครใส่ให้

กรับ ไม่ใส่ก็ไม่รับกรวน ไม่ออกปากร้องขอ วันไหนไม่มีคนศรัทธาใส่บาตร ก็ไม่ต้องฉันทอดเอา”

เทพธิดา “ไม่มีตาม คาบไอบตาลไว้นะ เรียกอะไร สำหรับทำอะไร”

พระโมคคัลลานะ “เราเรียกตาลปัตร หรือตาลปัตร สำหรับพระภิกษุ เมื่อออกจากวัดติดมือไป เวลาให้ศีลแก่ชาวบ้าน เอาตาลปัตรบังหน้า เวลาอนุโมทนาทำอย่างนั้น เวลาเดินไปตามมละแวกบ้านก็ต้องเอาตาลปัตรบังหน้าไว้ เดินไปด้วยสังวร ไม่ให้ทวารกำเรอบนนั้นเป็นอาภรณ์ของสมณะ

เทพธิดา “สังวรไหวหรือ อวดดีไปเปล่า ๆ เวลาเนาบุงผาเลยหัวเข่าตักสอกสุนทรี่ ๆ ทั้งนั้น มัวหลับตาสังวรอยู่ได้ ลืมตาดูโลกข้างหรือเปล่า ?

พระโมคคัลลานะ “เรารู้โลกจนเบื้องหน้า จึงต้องออกบวชเพื่อหนีโลก เพราะชาวโลกนั้นมันเต็มไปด้วยการเอาวัดเอาเปรียบ การเห็นแก่ตัว การหลอกลวง ไร้ใจกันยาก ไม่มีมายาย เราไม่เพียงลืมตาดูเท่านั้น แถมต่างตาดูเสียอีก เห็นแล้วเหมือนฟองไข่เจาะเข้าไปแล้วข้างใน ไม่มีอะไรเป็นสาระ แข็งเพียงเปลือกไข่เท่านั้น เพราะหลงโลกจึงเวียนว่ายตายเกิดจมอยู่ในความมกมาย จึงออกบวชเป็นบรรพชิต แสวงหาโมกขธรรมจนได้พบพระพุทธเจ้าสมัคเป็นพระสาวกบำเพ็ญธรรมเข้าอรหัยสังขัม เรามาเพื่อทำกิจพระศาสนาเอาธรรมมาเผยแผร์แก่ชาวสวรรค์”

“การสังวรนั้นเป็นหน้าที่ของสมณะ เพื่อชำระใจให้บริสุทธิ์ตามระเบียบของพระธรรมวินัย มันเรื่องของเขา เขาจะนุ่งห่มอย่างไรเราไม่ควรใส่ใจ เราควรใส่ใจแต่ตัวของเรานะว่าดีพอหรือยัง มีอะไรเป็นพหังพาดนให้

พื้นอำนาจของโลก จะได้ไม่ต้องมานั่งเสวราโศกเสียใจอาลัยในสิ่งซึ่งไม่มีสาระ เราจะได้เอนใจพวกชาวสวรรค์ด้วยว่า การนั่งห่มนออย่าเอาอย่างมนุษย์เลย ครั้นมาพบเข้าจริง ๆ สาวสวรรค์นี่ยิ่งกว่าชาวมนุษย์เสียอีก ดูท่อนบนไม่มีเสื้อผ้าเลย เหมือนกันทุกคน พวกเทพธิดานำเอาเสื้อผ้าไปจำหน่ายหมดหรือจึ่งไม่มีเสื้อใส่ ขายขยหน้า”

เทพธิดา “อวดดีเป็นทีหนึ่ง หลับหูหลับตาพูดไปอย่างนั้นเอง การเป็นอย่างนี้ เป็นประเพณีของสาวชาวสวรรค์ เมื่อขายขยหน้าก็ย่นหน้ามาทำไมใครเขาไปรังคอกเอามา ครั้นมาแล้วว่าโน้นต้น นึกว่าตัวดีเต็มทน ทบอกว่าเป็นอริยสงฆ์นั้น ชูวงหรือเปล่า อริยสงฆ์นั้นมาจากไหน”

พระโมคคัลลานะ “พระอริยสงฆ์นั้น คือสงฆ์ผู้ ประเสริฐ เพราะหมดจดจากกิเลส พระอริยสงฆ์นั้นเกิดจากพระศัพทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดี

อุชุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรงต่อพระธรรมวินัย

ฉาวยปฏิปันโน ปฏิบัติออกจากทุกข์

สามจีปฏิปันโน ปฏิบัติชอบ

ผู้มาบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัยแล้ว ต้องชำระใจให้สะอาดด้วยองค์ภาวนา ไม่เกี่ยวข้องกามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมัตถานุโยค เป็นข้อปฏิบัติที่หมดวิสัย ไม่มีมลทินปลอดโปร่งจากโยคะ รวมความว่าทำจิตไม่ให้ตกไปในอำนาจแห่งโลกธรรม แม้โลกธรรมจะผ่านเข้ามา จิตของเราก็ไม่หวนไหวเพราะโลกธรรม ความเป็นพระอริยสงฆ์ก็เกิดขึ้นด้วยคุณธรรมเหล่านี้

พระอริยสงฆ์นั้น คือพระสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติด้วยปฏิบัติชอบด้วย เพราะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า สืบอายุพระพุทธศาสนามาด้วยการศึกษา ด้วยการปฏิบัติตาม ด้วยการทำตนให้เป็นตัวอย่างในด้านศีลธรรม แล้วพยายามแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม ทรงพระพุทธศาสนา มาด้วยอาการอย่างนี้

เรามาทะโลกันนี้ เพื่อนำพระธรรมมาแนะนำชาวสวรรค์ เพื่อจะได้สู่สวรรค์ชั้นสูง ๆ ขึ้นไป ไม่ต้องไปเกิดในมนุษย์โลกอีกให้เสียเวลา มาพบพวกเทพบุตรเทพธิดาที่ใจ คิดว่าพวกเธอทั้งหลายในเทวโลกนี้ จะได้รับเอาธรรมของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่เคยคิดว่าจะมาพบเทพผู้ต่อต้านอย่างนี้”

เทพธิดา “ทำไมต้องว่าต่อต้านด้วย พุคต ๆ ไม่ได้หรือ

พระโมคคัลลานะ “ดีแล้ว สมควรแล้ว ต่อแต่ขึ้นขอทราบแม่ธิดาองค์นี้ โฉมงามยงนุก ฉลาดเล่ห์และแหลมคม สมณะขอทราบว่ามีเธอเป็นมนุษย์กระทำการมอันใด ?

เทพธิดา “ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญพรต ดิฉนนเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ มีน้ำใจบริสุทธิ์ด้วยศรัทธา ได้เฉลียวข่าวปลาอาหาร ผ่านงุ่มง่าม แก่คนไข้คนอนาถา บำรุงมารดาบิดา ผู้มีพระคุณ เจ็บไข้ ได้บวชช่วยเป็นอุระ แม้สมณะผู้ทรงศีล กุอุบถัมภ์ อุตสาหะฟังธรรมคำพระเจ้า มีน้อยก็ให้น้อย มีมากก็ให้มาก ใครออกปากเป็นได้ตามมากน้อย พระคุณเจ้าผู้เจริญ ทานนี้ให้ผลเป็นอัสจรรย์”

พระโมคคัลลานะ “อัสจรรย์อย่างไร ?”

เทพธิดา “ดิฉันชอบใส่บาตรมาแต่เยาว์วัย เพราะเป็นพ่อค้าแม่ค้าหาเวลาทำบุญยาก ใจมุ่งมาแต่ประกอบอาชีพ จึงทำบุญง่าย ๆ เข้าใส่บาตรข้าวถ้วยกล้วยหน่วยไข่เค็ม ๑ ฟอง ทำดังนี้เป็นประจำทุกวัน เดิมนั้นจะไปทำบุญที่ไหน เมื่อมีการเลี้ยงอาหาร จะต้องมีคนนำไข่มาให้กินทุกครั้ง บางทีคนอื่นเขาไม่มีอะไรกิน แต่ดิฉันไม่อด อย่างน้อยก็ต้องได้รับข้าวกับไข่เค็ม”

“วันหนึ่งเกิดขึ้นไปว่า ไปในที่แห่งหนึ่ง พบไข่เค็มตกรออยู่ตามพื้นบ้าน ถ้ามได้ความว่านั่นแหละเป็นของฉันทที่เคยใส่บาตรมา ดิฉันก็เข้าใจว่าเราทำบุญอย่างไรได้อย่างนั้น จะทำด้วยอะไรก็ได้ผล ไม่อดอยากขาดแคลนตั้งแต่นี้ไป ได้มาเป็นคนขาวสวรรค์”

“อันทานบารมีนิตแท้ เป็นอันรับรองว่าไม่ยากจน จะทำไรก็ได้ผล ถ้าเรามีเงินไม่หมด ไข่ไม่หมด จะเสียตายทำไม ควรให้ก็ต้องให้ เมื่อมีคนต้องการ แม่มนุษย์ก็ต้องให้ตามนัย การให้เป็นที่พอใจของผู้เมตตาปราณีความจริงเมื่อดิฉันเป็นมนุษย์อยู่ข้างจะยากจน แต่ได้สมบัติเช่นนกอาศัณุกุศลเล็กนอย จึงไม่ยากแจ้งแก่ใครด้วยละตายใจ”

พระโมคคัลลานะ “ความดีไม่ต้องอาย เพราะเป็นการกระทำไม่มีโทษ บารมีนั้นย่อมมีแตกต่างกัน

ผู้ มีสมบัติมาก ไข่ไม่หมด

ผู้ มีอายุยืนมาก

ผู้ มีความฉลาด ความรู้สูง

ทั้งสามอย่างนี้ ยากที่จะมีครบถ้วนในคนผู้เดียว ไม่ขาด ๑ ก็ขาด ๒ หรือมีฉะฉานขาดหมดทีเดียว อันจะครบทั้ง ๓ อย่างในคน ๆ เดียวกันนั้นหายากมาก

“แม่เทพธิดาโฉมยงทั้งหลาย พวกเธออย่าประมาทในการสะสมบารมีอุตุสำหรับทำเขาไว้ ที่พวกเธอมีความสุขอย่างนี้เพราะผลแห่งความดีในอดีต ขอลถามว่าพวกเธอมาที่พระเจดีย์นมความประสงคังคังฤ”

เทพธิดา “ข้าแต่พระคุณเจ้า พวกดิฉันมาสู่ท่านเพื่อถวายเคารพแก่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และพวกดิฉันครั้นถวายวันทาพระเกศธาตุแล้ว จึงเข้าสู่ศาลสุทธรรมาเพื่อฟังโอวาทของจอมเทพ เป็นการสะสมบุญต่อไป”

พระโมคคัลลานะ “พระเกศธาตุเจดีย์นี้ใครสร้าง ?”

เทพธิดา “ข้าแต่พระคุณเจ้า เมื่อสี่ทศัฏฐะราชกุมารตัดพระเกศาอธิษฐานเพศเป็นนิกบวชวันนั้น ครั้นตัดพระเกศาด้วยพระแสงขรรค์แล้ว ขว้างทิ้ง องค์สมเด็จพระอมรินทร์จอมเทพได้เอาผอบทองรองรับ แล้วก่อพระเจดีย์เอาพระเกศธาตุบรรจุ ให้เป็นที่กราบไหว้ของทวยเทพทั้งหลาย ใครมาเกิดบนสวรรค์ก็ต้องมาถวายนมัสการทุกท่านตามอัชฌาศัย”

พระโมคคัลลานะ “เวลานี้สมควรแล้ว สมณะจะขอลาพวกเธอทั้งหลาย เราจะลงไปสู่มนุษย์โลก นำเอาเรื่องที่เราสันทนาการไปบอกเล่าแก่ชาวโลก เขาจะได้สนใจในการสร้างความดี”

หมู่เทพธิดา “ขอพระคุณท่านได้กรุณาไปแจ้งแก่คนชื่อนั้น บ้านนั้น เขาเป็นญาติของดิฉัน ว่าดิฉันส่งข่าวไปถึง ขอให้พวกญาติเร่งทำบุญอย่าประมาท จะได้มีความสุขเมื่อดับจิต”

พระโมคคัลลานะกลับจากเทวโลกแล้วเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูล
ว่า คนทำกุศลเพียงเล็กน้อย เกิดบนสวรรค์หรือ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ย่อมมีได้ เธอได้พบเห็นพวกเทพเหล่านั้นแล้ว
มิใช่หรือ ครั้นแล้วตรัสพระคาถารับรองความขอนนั้นว่า

บุคคลควรกล่าวคำสัตย์

บุคคลไม่ควรโกรธ

บุคคลพึงให้แก่ผู้ขอแม้วัตถุน้อย

บุคคลจะไปสู่สำนักเทพยดาทั้งหลายได้ เพราะเหตุ ๓ อย่างนั้น

ครั้นได้โอกาสสักการกิจไปสู่ชนบทตั้งที่เทพริดาสงมา ได้แจ้งแก่ญาติ
ทั้งหลาย ญาติทั้งหลายได้ฟังดังนั้นก็เกิดโสมนัส คารพนับถือพระโมคคัลลานะ
ยิ่งนักไม่สงสัย ได้ทำบุญกุศลให้เป็นทังแก่ตนตามทัญชาติสงมา.

บุญกรรมที่ทำไว้
สมบัติล้วนโศภา

แม้อยู่ไกลต่างโลกา
เกิดคอยทำคนทำบุญ

สมบัติ ๓ ประการคือ
มนุษย์สมบัติ
สวรรค์สมบัติ
นิพพานสมบัติ

สมบัติทั้ง ๓ ประการนั้น มนุษย์ย่อมได้เพราะอาศัยบำเพ็ญคุณงามความดี มิใช่ว่าเกิดเป็นคนแล้วจะต้องมีสมบัติ หรือตายลงแล้ว จะต้องไปสวรรค์ หรือเมื่อเข้าปฏิบัติธรรมแล้วจะต้องไปนิพพานทุกตัวคน

อันสมบัติเมื่ออำนวยความสะดวกแก่มนุษย์นั้น เป็นของมีประจำอยู่ในโลกมนุษย์แล้วอย่างครบถ้วน แต่ยังคงจัดกระจายกันอยู่ ไม่ได้รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ยังคงจัดกระจายกันอยู่ตามพื้นแผ่นดิน ผู้มีบุญบารมีมาก ใช้ความเพียรพยายามเสาะแสวงหา ใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบ ย่อมสามารถค้นคว้านำสมบัติของโลกมาเป็นของเราได้ แต่การหาได้นั้นไม่เท่ากัน ผู้มีบุญบารมีมากก็หาได้มาก ผู้มีบุญบารมีน้อยก็หาได้น้อย ผู้ไม่มีบุญบารมีก็หาไม่ได้หรือหาไม่พอกัน ผู้จะค้นคว้าหาสมบัติในโลกมาเป็นสมบัติของตนได้นั้น ผู้จะต้องเป็นคนมีบุญบารมีอบรมมาดีในอดีตกาล และอาศัยความดีใน

ปัจจุบันเขาประกอบด้วย เพื่อช่วยให้สะดวกในการค้นคว้าหาสมบัติเลี้ยงชีวิต
ผู้มั่งมียิ่งกว่าเพราะทานบารมีในอดีตดีมาก

สัตว์ที่เกิดมาในโลก คิดอย่างหยาบ ๆ ประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์
ความเป็นอยู่ไม่ค่อยราบรื่น คืออด ๆ อยาก ๆ ความเป็นอยู่มากด้วยความ
ขาดแคลน เพราะขาดทานบารมีเป็นเครื่องชำระมลทิน คือความตระหนี่และ
โลภะ ผู้มั่งมีศรีสุขเพราะทานบารมีของชาติ ได้บำเพ็ญไว้ในอดีตชาติ
ดลบันดาลให้เห็นผลในปัจจุบัน ฉะนั้น ผู้มั่งมีศรีสุขชาติปัจจุบันจึงใช้ความ
คิดเพิ่มพูนทานบารมีอยู่เสมอ ยินดีในการเสียสละ

ผู้มีอายุยืน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เพราะเขาบำเพ็ญศีล
บารมีมาดีแล้ว เกิดมาไม่วิกลจริต มีอวัยวะไม่บกพร่อง ส่วนผู้อายุสั้น
เพราะศีลบารมีของเขาน้อย จึงไม่มีโอกาสชมโลกได้นานเหมือนผู้สูงส่งด้วย
ศีลบารมี

ผู้โง่เขลาเบาปัญญา เพราะไม่ได้บำเพ็ญบุญบารมีมาในอดีต-
ชาติ จึงไม่มีโอกาสถอนตนให้พ้นจากหล่ม คือโลกได้

การเกิดมาในโลกนี้ ทุกคนถ้าคิดว่า เรามาเกิดรับผลของงานใน
โลกที่เกิด คือผลของงานที่เป็นกุศล หรือเป็นอกุศลอันทุกคนได้ทำมาแล้วใน
อดีต ถ้าในอดีตได้ทำงานเกี่ยวแก่กุศลมาก ชาตินี้ดวงอยู่ในอดีตสัมมาปณิธิ
การวางตนไว้ชอบ ประกอบด้วยความเพียรความพยายามเป็นต้น อาศัยกุศล
เก่าเข้าอุปการะ ก็ย่อมได้รับผลของงานมาก คือมีความสุข ประกอบด้วย
สมบัติบริวาร

ถ้าในอดีตงานเกี่ยวแก่การกุศลไม่หนัก มากไปด้วยงานที่เป็นอกุศล มีทุนคือบุญติดตัวมาน้อย แม้ในชาตินี้มอตตสมมาปณิธิ ก็หาความสุขได้ยาก เป็นคนไร้โรคสมบัติ บริวารสมบัติ เพราะบกพร่องบุญนิธินเป็นส่วนอดีต ผลของงานในอดีตก็บันดาลให้ตกทุกข์ได้ยากในชาติปัจจุบัน เมื่อได้ใช้ปัญญา พิจารณาแล้วจะเห็นว่าความสุขหรือทุกข์นั้น ๆ ล้วนสืบเนื่องมาแต่เหตุในอดีต ทั้งสิ้น สรุปลงในตัวเองว่าได้ทำมาแต่ในอดีตชาติทั้งสิ้น เมื่อตนได้ทำ บุญอย่างไรไว้ ก็จะต้องได้ผลอย่างนั้น ความดีทุกอย่างที่ได้บำเพ็ญ ย่อม อำนวยผลเกิดรอผู้ทำไว้ก็มี คือตัวเองยังไม่ทันตาย สมบัติเกิดขึ้นรอรับผู้ทำ แล้วในโลกสวรรค์มีตัวอย่างท่านแสดงไว้ในพระธรรมบทว่า พระโมคคัลลานะ เป็นผู้ไปพบสมบัติอันนี้ ณ ดาวดึงส์พิภพ

พระเถระรูปนี้ทรงฤทธิ์เดชมาก เป็นผู้ประเสริฐด้วยปัญญาคุณ ทรงศีลครองสิกขาบริสุทธิ์ สมบูรณ์ด้วยสัมมาอาচার เป็นผู้เชี่ยวชาญใน ฉานสมาบัติยิ่งนัก เป็นผู้สิ้นกิเลสสละ ประเสริฐด้วยศกต์บริสุทธิ์ ทรงสันโดษ เป็นองค์อรหันต์ คุณสมบัติของมหาโมคคัลลานะปรากฏแก่ชาวโลก เหมือน พระจันทร์อันปรากฏกลางหาวในวันเพ็ญ ฉะนั้น

ตามปกติพระโมคคัลลานะ ท่านชอบเที่ยวทัศนาวจรไปในเทวโลก เยี่ยมเทพบุตร เทพธิดาในสรวงสวรรค์ แล้วนำข่าวมาแจ้งแก่มนุษย์ ถึงอริยธรรมของเทพบุตรเทพธิดา เหล่านี้ว่า เขาทำกรรมอันใด จึงบังเกิด ในโลกอันมีแต่ความสุข หากความยากจนมิได้ วันหนึ่ง ท่านขึ้นสู่เทวโลก ด้วยวิธีเข้าฉานสมาบัติ อย่างที่เราเข้าใจกันว่า ท่านทำอิทธิปาฏิหาริย์เหาะไป

การเหาะเหินเดินอากาศของคนโบราณนั้น ไปได้ด้วยการทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ ทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้ แต่เป็นการเหาะได้เฉพาะตัว เหาะได้เพราะหมกเกลือ

สมัยปัจจุบันนี้ คนก็เหาะเหินเดินอากาศได้ เหาะได้ด้วยอาศัย ปัญญาของบุคคลค้นคว้าหาทางเหาะเหินเดินอากาศขึ้น และทำได้สำเร็จผล การเหาะโดยอาศัยปัญญาค้นคว้าหาทางนั้น เหาะได้คราวละหลาย ๆ คน เหาะคราวละ ๑๐๐ คนกว่าก็มี เหาะโดยอิทธิปาฏิหาริย์นั้นไปได้เฉพาะตัว เหาะด้วยโลภียปัญญาขึ้น ไปได้คราวละหลายคน คือ เหาะโดยเครื่องบิน

วันหนึ่ง พระโมคคัลลานะ จาริกถึงเทวโลกแล้ว ได้ทักสนา การเห็นวิมานหลังหนึ่งงามมาก เหลืองอร่ามด้วยทองคำธรรมชาติ ประดับ ด้วยเพชรนิลจินดา มีเครื่องบริการพร้อมสรรพ เทพบุตรเทพธิดาที่ประจำ วิมานนั้นสะสวยลาคัน นุ่งห่มสวยสมแก่ชาวสวรรค์ ฉิวพรรณผุดผ่อง ดวงหน้า แจ่มใส พระโมคคัลลานะใคร่จะทราบว่ใครเป็นเจ้าของวิมาน เพราะเหตุใด จึงมงามสมบัติมากนัก ชะรอยจะเป็นเทพที่ตั้งอยู่ในเทวโลกผู้หนึ่ง มองหาก ไม่เห็นเจ้าของวิมาน จึงถามเทพบุตรเทพธิดาที่รักษาปราสาท

พระโมคคัลลานะ:- “ดูรา เทพธิดาผู้ทรงโฉม ดูกร เทพบุตรผู้องอาจ ปราสาทหลังนี้สวยงามนัก ขอทราบว่ใครเป็นเจ้าของวิมานหลังนี้ เวลานี้เขาอยู่ที่ไหน สมณะจะขอพบและขอสนทนาด้วย เพื่อ ประโยชน์ทางธรรม

เทพบุตรเทพธิดายกพรูตว่า “พระคุณเจ้า พระโมคคัลลานะผู้เรืองฤทธิ์อันเจ้าของวิมานนเขาขยงอยู่ในมนุษย์โลก ยังไม่ได้มาครองวิมานนพวกข้าพเจ้ารักษาไว้นานแล้ว มีความร้อจวนบ่อนใจยังนั่งทรอคอยเจ้าของวิมานอย่างนี้ ไม่ทราบว่าจะเมื่อไรจะมา ขอพระคุณเจ้าได้เมตตาเมือกกลับจากเทวโลกแล้ว ช่วยกรุณาบอกให้เจ้าของวิมานรับมาเทวโลกโดยด่วนด้วย พระคุณเจ้าข้า”

เรื่องนแสดงให้เห็นว่า คนคนน เทพดาต้องการเอาตัวไปสวรรค์เร็ว ๆ จึงกลายมาเป็นคติเชือดอกันในชนบางพวกว่า คนที่ทำบุญมาก ๆ เช่นสร้างโบสถ์วิหารเป็นต้น ถ้าทำเสร็จจัดการฉลองแล้วอายุจะสั้น กล่าวคือเทพดาจะมารับเอาตัวไป จึงชอบทำอะไรค้างๆ ไว้เพื่อบอกเทวดาว่า งานของข้าพเจ้ายังไม่สำเร็จเรียบร้อย อย่าเพิ่งมารับกวณ คือทำงานค้างลงตาเทพดาไว้บ้างที่เทพดาก็ไม่ยอม มากว่าเอาตัวไปเสียทำงานกำลังค้างอยู่ เพราะคงรู้ทันว่า นายนี้ นางนี้ มายามากนกกได้

ม.: “เขาเป็นใคร อยู่ที่ไหน”

ท.: “เขาชื่อนนทีย ชาวเมืองราชคฤห์ พระคุณเจ้าเคยไปฉันภัตตาหารที่บ้านนน”

ธ.: “เสนอนมาบางว่า ขอหลวงพ้อโมคคัลลานะ เมือกกลับจากเทวโลกนแล้ว จงรีบไปหานายนนทียว่า ชานนอยนคตถึงยังนิก ขอให้รับมาเสวยความสุขบนโลกสวรรค์คนตกว่าอย่าชักช้าเลย”

ม.: “นี่พวกท่านจะให้ฉันประกอบพุทธกรรมหรือ” และคงคิดว่า
ชาวสวรรค์ก็คิดจืดเป็นเหมือนกัน

พระโมคคัลลานะ กลับจากเทวโลกแล้ว เมื่อได้โอกาสจึงเข้า
เฝ้าพระบรมศาสดา เพื่อให้เรื่องของตนเห็นนบนเป็นความรู้แก่ชาวโลก จึงทูลถาม
พระบรมศาสดา

ม.: “พระพุทธเจ้าข้า นรานรชนที่บำเพ็ญกุศลเข้าขานปรมะ
แม้ผู้ทำบุญยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ทิพยปราสาทก็เกิดรองรับ
ผู้นั้นจะเป็นไต่หรือพระพุทธเจ้าข้า”

พ.: “ดูกร โมคคัลลานะ ปราสาทอันงดงามกว้างขวางสุดขบน
เทวโลก เพื่อคอยรับรองนายนั้นนัทย เธอเห็นมาแล้วมิใช่
หรือมาถามตถาคตเพราะเหตุไร ?”

ม.: “เป็นจริงดังพระดำรัสพระเจ้าข้า”

พ.: “ดูกร โมคคัลลานะ ญาติมิตรมีจิตยินดีต้อนรับบุคคล
ผู้ไปสู่ที่ไกล แล้วกลับมาโดยสวัสดิฉันไต่ แม้บุญกุศลก็
เช่นเดียวกัน ย่อมต้อนรับคนทำบุญ ผู้จากโลกน ไปสู่โลก-
หน้าเหมือนญาติยินดีต้อนรับ ญาติผู้เป็นทรก ฉะนน”

เรื่องนัทำให้เราไต่คิดและควรศึกษาว่า บุญที่ทำได้ในโลกน ย่อม
รับรองผู้ทำในโลกหน้า ตายไปไม่ลำบาก มีแต่ความปล้มีใจ

วิมานที่พระโมคคัลลานะไปเห็นนั้น เป็นสมบัติของนายนั้นนัทยขาว
เมืองราชคฤห์ นายนั้นนัทยมีศรัทธามัน เข็กรรมและผลของกรรม มีอัยาศัย
ตรงต่อหลักกรรมของพระพุทธศาสนา นายนั้นนัทยจึงศรัทธามันในคุณพระ

รัตนตรัย เมื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์มากเข้า มิใช่แต่เป็นคนดีังไฟเพราะ
 ในโลกมนุษย์เท่านั้น ยังเป็นคนดีรับรูกลงถึงเทวโลกด้วย พวกเทพธิดากระ-
 หายจะได้เห็นหน้านายนั้นที่ทุกลมหายใจเข้าออก คนคืออย่างนี้ มนุษย์ก็
 ปรารถนาเทวดาก็ต้องการ อยู่ในโลกไหนไม่มีใครรังเกียจ เพราะเป็นคนดี
 มัจจุรณเพื่อเผอแผ่ เห็นใจคนจน เห็นทุกข์คนยาก จึงไม่ทำกรรมใด ๆ
 อันเป็นทางลำบากแก่คนและสัตว์ มูลเหตุที่ทพยสมบัติเกิดขึ้นคอยทำอย่างนั้น
 เพราะนายนั้นได้ฟังอันสงส์เสนาสนะ เพื่อประโยชน์แก่ผู้บำเพ็ญกุศล
 ตนเองสละทรัพย์สร้างศาลาจตุรมุข ตกแต่งด้วยเครื่องใช้สอยมีเตียงเป็นต้น
 ครั้นแล้วได้จัดการฉลองอาราธนาพระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็นประธาน
 ถวายภัตตาหาร อังคาสพระภิกษุสงฆ์เรียบร้อยแล้ว จึงถวายศาลานนเบนของ
 สงฆ์ โดยหลั่งน้ำทักษิโณทกให้ตกลงที่ฝ่าพระหัตถ์พระพุทธรูป

ในขณะที่นายนั้นกำลังหลั่งน้ำหรือรดนํ้านั้น ทพยปราสาท
 ก็ยุบลงในเทวโลกชนดาวดึงส์ ดังที่พระโมคคัลลานะไปเห็นมาแล้ว นาย
 นั้นทพยนมศรัทธามาก ได้ตั้งโรงงานไว้เพื่อประโยชน์แก่คนไข้ คนอนาถา
 คนเดินทาง คนกำพร้า และคนไม่มีทางทำมาหากิน ได้ใช้ความมั่งมีของตน
 ให้เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยประการ ดัง

คนที่ใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนเช่นนั้น ขอบอกว่าเขา
 สมบัติไปใช้ในโลกลงหน้า จะเกิดในโลกไหนก็ใช้สมบัติในโลกนั้นได้ อาศั-
 ยทานบารมี ขนขอบอกว่าความยากจนเข็ญใจ จะไม่เกิดมีแก่บุคคลผู้มีทานบารมี
 แก่กล้า ด้วยประการฉะนี้

บุญกรรมที่ทำไว้
สมบัติล้วนโสภะ

แม้อยู่ไกลต่างโลกา
เกิดคอยทำคนทำบุญ

มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ^๕ บุคคลจะพึงได้ด้วยการบำเพ็ญ
ทาน ศีล และภาวนา

นิพพานสมบัติ^๕ บุคคลจะพึงได้ด้วยการบำเพ็ญอริยมรรค ๘ อย่าง
เคร่งครัด

ใครผู้ใดต้องการสมบัติชนิดไหน ก็จงพยายามดำเนินไปตามแนว
ทางดังกล่าวแล้วนะ^๕

เขี้ยวฉานข่านาญเวท
ขาปกรรททำไว้

จะวิเศษสักปานไร
จะนำให้วินาศเอง

ผู้เรื่องฤทธิล้นหลำ

ในค่านศาสนา ผู้ ทมคนรู้จักและออกนามมากที่สุดนอกจากพระ-
พุทธเจ้าแล้ว ก็พระสารีบุตรและพระโมคคัลลำนะ ๒ รูปนี้เท่านั้นนพุดถึงสมัย
พุทธกาล เมื่อพระพุทเจ้าเสด็จนิพพานแล้ว พระมหากัสสปมีชื่อเสียงโด่งดัง
ทั่วโลก เพราะเป็นหัวหน้าคณะทำปฐมสังคายนาและเป็นประมุขของสงฆ์
ตำแหน่งสกลมหาสงฆ์ปรีนายกทีเดียว

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลำนะ ทั้ง ๒ ท่านนี้ เดิมทีบวชเป็น
พวกเดียรัลย์ มีอาจารย์สฤษขัยเป็นครูเจ้าสำนักใหญ่ ภายหล่งมาพบพระอัสสขี
เกิดความเลื่อมใส ขวนโมคคัลลำนะสหายรักมาเฝ้า พระพุทเจ้า และทูลขอ
บรรพชา ได้ศึกษาพระธรรมวินัยเขี้ยวขานญและศึกษาธรรมปฏิบัติจนเขี้ยว
อเสขบุคคล

พระสารีบุตรทรงปัญญามาก ยกพระพุทเจ้าเสียแล้วไม่มีใครเทียม
จึงได้รับยกย่องให้เป็นอัครสาวกเบื้องขวา

พระโมคคัลลำนะ เก่งในทางอิทธิฤทธิ ชอบที่ศานาจรไปเทวโลก
บ้าง ไปยมโลกบ้าง ไม่ได้ไปเที่ยวหาความสำคัญอย่างทุกวันนี้ ท่านที่ศานาจร

ไปสืบข่าวชาวสวรรค์ เพื่อทราบว่าสวรรค์นั้นลักษณะอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ เช่นครั้งหนึ่งท่านเหาะไปสวรรค์ เห็นวิมานหลังหนึ่งงดงามมาก ประดับด้วยเพชรนิลจินดาโลมโลดด้วยทองคำ เจ้าของวิมานทรงโฉมสวยงามมาก บริวารก็หน้าตาสดใสทั้งนั้น ท่านพระโมคคัลลานะยืนอยู่หน้าวิมาน ท่านไม่เข้าไปภายใน เพราะสถานทนมัสตรึลวัน ไม่มีเพศชาย ท่านเคารพพระวินัยอย่างเคร่งครัด

เจ้าของวิมานมาต้อนรับท่าน พระโมคคัลลานะถามว่า คุณรเทพธิดาวิมานของเธอสวยงามมาก บริวารของนางก็น่าเอ็นดู มีดวงหน้าสดใส แต่ละนางล้วนตกแต่งตัวด้วยดอกไม้มาก ขอทราบว่าเมื่อเธออยู่ในโลกมนุษย์ ได้ทำกุศลอันใด จึงได้สมบัติที่น่าชื่นใจอย่างนี้

เจ้าของวิมานเขาอายุไม่อยากจะพูดด้วย เพราะทิพยสมบัติเหล่านั้นนางได้มาด้วยบุญกรรมเล็กน้อย จะพูดไปก็คิดอายเขา ถ้าพระเถระองค์นี้ไปบอกกับชาวบ้าน เกรงเขาจะเหยียดหยามว่าเป็นเทพชนแล้ว พระโมคคัลลานะอ่อนวอนให้บอกเรื่องราว เสียอ่อนวอนท่านไม่ได้จึงพูดว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ เมื่อดิฉันเป็นมนุษย์ ตกเป็นทาสของผู้อื่น สามของดิฉันดูร้ายมาก ยามโกรธคว้าอะไรได้ก็ลงโทษด้วยสังข์ ไม่มีไม้จะเขี่ยขี้ ฟอกก็ลงมือลงเท้า ตบบ้างกระแทบบ้าง ทำดั่งนเป็นประจำ ดิฉันจะอ่อนวอนขอโทษอย่างไร ไม่เคยมีเมตตาขยับขยับเลยต้องกลืนน้ำตาแทบทุกคืนวัน

แม้ดิฉันได้รับการทรมารอย่างนั้น ก็อดกลืนโทษะไว้ สอนตัวเองว่าสามเภาเป็นใหญ่ อาจลงโทษตัดมือตัดตีนเราได้อาจขายเป็นทาสผู้อื่นก็ได้

จะไปโกรธเขาทำไม อย่างจงกรรมทำเวรกันเลย เวรย่อมไม่ระงับเพราะตอบ
 เวน ตินนอคกลนกลนนาตาอย่างน ไม่มีปฏิกิริยาตอบ ตินนเสวยกรรมอยู่ใน
 โลกมนุษย์สมควรแก่กรรม จุติจากมนุษย์ โลก มาเกิดบนสวรรค์ ดังที่ท่าน
 เห็นอยู่ ณ บดิน พระโมคคัลลานะได้นำเรื่องนมาบอกแก่ชาวมนุษย์ให้ทราบ
 ผลของความดีว่าควรกระทำ

บางวันพระโมคคัลลานะลงไปสู่ โลกนรก ลงไปครั้งไร นรกบรรลย์
 ทุกครั้ง ลงไปสู่่นรกขุมไหน ไฟในขุมนั้นดับสนิท หากความร้อนมิได้ ยมบาล
 หยดทำโทษสัตว์นรกทันที เครื่องประหารสัตว์นรกหักทำลายบ้นปหมด ด้วย
 อภินิหารของพระโมคคัลลานะ ใครจะฟ้องร้องว่าท่านทำลายทรัพย์สินของยมโลก
 ก็ไม่ได้ ไม่มีใครเป็นโจทก์ ไม่มีใครกล่าวฟ้อง ยมบาลได้แต่นั่งดูตาทัน
 ปรีบ ๆ ขึ้นไปต่อล้อต่อเถียงกับท่าน มิแม้ใจว่าจะถูกบาตรทุ่มหัวหรือไม่
 ยมบาลอดแค้นแต่สัตว์นรกเท่านั้น พบพระเถระผู้ทรงศีลเข้า เหมือนหนูพบ
 แมว หรือเหมือนเนอพบเสือ สัตว์นรกขนอกขนใจกมื่อไหวท่วมหัว

อันการไหวยกมือท่วมหัวนี้ แสดงว่าทุกข์เต็มทน เป็นกิริยาของ
 สัตว์นรก ถ้ามนุษย์เราไหวอย่างนั้น ต้องถูกตีว่าไหวเหมือนสัตว์นรก เป็น
 กิริยาไม่ดี พระโมคคัลลานะถามสัตว์นรกว่า ผู้เจ้าทำกรรมอะไรจึงมาเกิดใน
 โลกเต็มไปด้วยทุกข์ทรมานเช่นนี้

สัตว์นรกบางคนตอบว่า อ้ายยมบาลแมว ๆ นั้นมันแกล้งเอาหน้า
 ทองแดงกรอกใส่ปากผม ใส่กบด ๆ โหมทะเลาะปู้ป่องหมด มันไม่เอ็นดูเลย
 บางที่อยู่ดี ๆ มันเอาขันเหล็กมาเคาะหัวเล่น เคาะจนหัวน่วม มันหัวเราะ
 กันว่าสนุกดี หัวผมมันเร็วกว่าหัวหมาอีก

พระโมคคัลลานะถามว่า เมื่อสูเป็นคนนหน้าทำกรรมอะไร สัตว์นรก
ตอบว่าตมสุรา และพาลเตะ คำเมียบ บางตนบอกว่า ทูบหัววิวเพื่อปรุง
อาหาร

พระโมคคัลลานะไปทตงงว มองดูไม่เห็นมีหนาม เพราะถูกท่าน
ทำลายด้วยฤทธหมดแล้ว มีชายหญิงนั่งเป็นกลุ่มอยู่ใต้ตงงว พวกนั้นเห็น
พระเถระ ยกมือบ้นไหว้ทวมหัว คีใจจนตัวลอย วังมากرابแทบเท้า พุด
ว่านิมนต์อยู่ยูนาน ๆ เกิดขอรบ หลวงพ่อมาที่ไร พวกผมสบายเหลือเกิน
อ้ายยมบาลใจร้ายมันไม่รังแกผม พอหลวงพ่อกลับไป ยมบาลมันฉวยได้คาบ
เอาคาบไล่ฟัน ฉวยได้หอมมันเอาหอมไล่แทง ผมหันตะกายขบตันไม้ อ้าย
ตันไม้เจ้ากรรมหนามงอกออกมาจนเต็มตัน ยาวถึง ๑๖ องคุลี โอย—หลวง
พ่อ—อ้ายหนามงวระยำมันคมยิ่งกว่ากรต ถูกที่ไหน เหวอะหวะที่นั่น เลือด
ไหลโกรกเทียวพ่อกคุณ เพียงยังงไม่พอใจ อ้ายยมบาลใจร้ายมันยังเอาหอม
มาแทงทกัณพวคผม ช่วยส่งขบตันงวอก คุเกิดหลวงพ่อมันทารุณหมดค
นิมนต์หลวงพ่มาสร้างวัดในนรกเกิด ยมบาลมันจะได้เลิกทารุณต่อพวคผม
ไฟนรกจะได้ไม่ลุกขบอีก โปรตเมตตาดด้วยหลวงพ่อ

พระโมคคัลลานะถามว่า เมื่ออยู่เป็นคนทำกรรมคังฎา พวคนิยม
ตงงวแจงว่า หลวงพ่อครับ ตำรวจเขาหาว่าผมลวงหญิงสาวมาเข้าช่อง
บังคัับให้เป็นภริยาคอนัน บางตนก็บอกว่าเขาหาว่าผมฉกขบเมียบเขา พระ
โมคคัลลานะถามว่า เป็นความจริงหรือเปล่า สัตว์นรกตอบว่า โอเอ๊ย หลวง
พ่อถ้าไม่จริงขบเขาแล้ว พวคผมจะมาลงนรกทำไม ว่าแต่หลวงพ่อเกิด จะ
อยู่ในนรกนตลอดกาลนานหรือจะกลับไปสู่โลกมนุษย์

ถ้าหลวงพ่อกลับไปโลกมนุษย์แล้ว ขอโปรดไปที่บ้านนั้น ๆ ช่วยบอกด้วยว่าผมขออนุญาตอยู่บ้านนั้น บ้านนี้ ส่งมาว่า อย่าได้ทำกรรมชั่วเลยลำบากมากนัก ขอให้ตั้งหน้าทำบุญสุนทรทานไป เมื่อตายจะได้ความสุขพอพระเถระกลับจากนรก ไฟกลุกบน เครื่องประหารต่าง ๆ ก็เกิดบน พวกยมบาลก็เริ่มลงมือทำโทษแก่สัตว์นรกต่อไปตามธรรมเนียม ครนกลับมาแล้วเวลาไปบิณฑบาตก็แจ้งให้ชาวบ้านทราบว่ามีคนขออนุญาตมาขังแล้ว ขอให้ทำบุญอุทิศให้เขาบ้าง

ตามทักกล่าวมานี้ เป็นเรื่องของอิทธิฤทธิ์ หรืออิทธิปาฏิหาริย์ พระโมคคัลลานะท่านเก่งในด้านนี้

ความเชี่ยวชาญทางปัญญา และการเชี่ยวชาญในทางอำนาจนั้น เป็นหลักใหญ่ของการปกครอง ผู้ปกครองจะต้องมีปัญญาเฉลียวฉลาด รอบรู้ และทันต่อเหตุการณ์ คาคการณ์ ใกล้ความจริงอย่างถูกต้อง และการปกครองก็ต้องใช้อำนาจในโอกาสอันควรใช้ ถ้าไม่ใช้อำนาจก็เป็นเสมือนบุคคลไร้อำนาจ หรืออย่างที่ชาวโลกพูดว่า มือหนึ่งถือถุงเงิน มือหนึ่งถือหวาย จึงจะทำการปกครองให้ได้ดี และต้องเมตตาก็ใช่ บวชใช้ช่วยรักษา

แม้การปกครองทางศาสนาก็อย่างเดียวกัน ต้องมีทั้งยกของมทั้งลงโทษ ถ้าไม่เช่นนั้นนักปกครองไม่อยู่ ต่างจะทำตามใจชอบ

พระสารีบุตร เรื่องปัญญาจำทรงแมนยา เป็นนักศึกษาพระอภิธรรมองค์แรกในพระพุทธศาสนา โดยที่พระบรมศาสดาเป็นผู้สอน คือพระองค์แสดงอภิธรรมแก่เทวดา มีพระพุทธมารดาเป็นประธานบนดาวดึงส์สภาพแล้วเสด็จลงมาสอนพระสารีบุตรที่สระอโนดาต ป่าหิมพานต์ แล้วพระสารีบุตร

มาก ขนสวรรค์ลงนรกเป็นของสนุก ประชาชนนับถือมาก นั่งเลงยกนิ้ว
ให้ทุกคน ลัทธิของพวกเราจะเจริญได้ต้องเก็บพระโมคคัลลานะเสีย คือต้อง
จำใจโจรมากำจัด ให้ค่าจ้างพวกโจรมาก ๆ ต้องสำเร็จแน่

พวกโจรได้รับจ้างฆ่าพระโมคคัลลานะ เพราะโลกทรพย์ จึงไป
ล้อมกุฎิพระโมคคัลลานะไว้ไม่ให้หนีได้ พระโมคคัลลานะรู้ว่าพวกโจรมา
ล้อมกุฎิ ท่านได้แสดงฤทธิ์หนีออกทางช่องคาลประตู่ พวกโจรจับตัวไม่ได้ชวน
กันหลบไป ต่อมาได้ล้อมกุฎิอีก คราวนี้พระโมคคัลลานะหนีออกทางช่องฟ้า
พวกโจรพยายามจับตัวอยู่ถึง ๒ เดือนแล้ว ก็ยังจับไม่ได้ ถึงเดือนที่ ๓
ก็ยังจับตัวไม่ได้ พระโมคคัลลานะแปลกใจคิดว่า พวกโจรเคยกลัวเรา ๆ
ทำอหตุกรรมครั้งเดียวก็กลัวจนตัวสั่น ครองหน้าไม่จึงมาบ่อนัก น่าจะเป็น
จำพวกโจรหิวตอแน่นอน อนันคนตอนนทเวรคากต้องกลัว โบราณพูดไว้อย่างนั้น
อายโจรหิวตอพวกนี้เล่นกับมันยาก ท่านพิจารณาเหตุการณของตน คือ
ตรวจดูชะตากรรมด้วยญาณก็พบว่า กรรมมาตามทันแล้ว หลีกไม่ได้ หลบไม่
พ้น จำต้องยอมรับผลของกรรม ต่อมาก็ยอมให้โจรจับไป พวกโจรตีใจ
เหมือนไตแก้วที่ปราบพระโมคคัลลานะได้ มันลากคอกไปทุบที่ป่าเปลี่ยว จะทุบ
ตีเท่าไร ๆ ร่างกายไม่บอบช้ำ ไม่มีบาดแผล ไม่มีเลือดไหล แต่กระดูกหักบ่น
เหมือนข้าวสาร ตัวนุ่มนวลเหมือนปุ่นม พวกโจรคิดว่าตายแน่ จึงลากร่างกาย
พระโมคคัลลานะโยนทิ้งไว้ในละเมาะ

เมื่อโจรหลบหนีไปแล้ว พระโมคคัลลานะเข้าถ้ำนรกประสาทรกระดูก
กลับตึงแก่ กวขอกขาหายไปสิ้น จึงเดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลลา
เข้านิพพาน พระพุทธเจ้าตรัสให้ทำปาฏิหาริย์และเทศนาสอนประชาชน

ท่านปฏิบัติตามพระคำรัส แล้วไปปรินิพพานที่กาฬศิลาประเทศ

ภิกษุทั้งหลายทราบข่าวการเข้านิพพานของโมคคัลลานะ และทราบว่าถูกพวกโจรทุบจนกระดูกแตก จึงพูดกันว่า ไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น ท่านเรื่องฤทธิ์ไม่มีใครสู้ ไฉนมาเสียที่พวกโจรได้ คำปรารภนั้นทราบถึงพระพุทธเจ้า จึงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อชาติก่อนโมคคัลลานะนั้นเกิดเป็นบุตรคนมั่งมีในเมืองพาราณสี เป็นคนขยันมาก ทำกิจการทุกอย่างให้มารดาบิดา หนักก็เอาเบาที่สุด มารดาบิดารักและเอ็นดูลูกคนนี้นิ่งนัก คิดเห็นว่าลูกชายลำบากต้องกรากกรำเพราะการงาน จำต้องหาภริยามาช่วยประกอบอาชีพ จึงบอกเรื่องนั้นแก่บุตรชายว่าจะหาภริยามาให้

บุตรชายไม่ยอมปฏิบัติตาม พูดว่าจะทำเลี้ยงพ่อแม่อย่างนจนตลอดชีวิต ขอพ่อแม่อย่าร้อนใจไปเลย

มารดาบิดาอ่อนวอนบ่อยๆ ลูกชายไม่ยอมตาม พ่อแม่ขัดใจจึงนึก จึงหาผู้หญิงมาให้ แม่ลูกไม่ปรารถนา ลูกชายก็จำใจรับไว้เป็นภริยา ล่วงกาลนานมา ลูกสะใภ้เกลียดชังหน้าพ่อผิวแม่ผิว จึงพตีใส่ความหลายประการ สามีก็นิ่งเสียไม่เอาธุระ คือไม่ยอมเชื่อเมีย นางเมียก็ขัดใจยิ่งขึ้น เวลาสามีไม่อยู่ก็แกล้งเอาของใส่โครกมาราดเทที่กลางบ้าน เครื่องใช้สอยขนออกมาเกะกะเต็มบ้าน สามีมาเห็นเข้าตำตุงภริยาว่าทำสกปรก ภริยาทำอึ้งให้จัดบ้านให้เรียบร้อย ต่อมาอีก ๒-๓ วัน ก็ทำอย่างนั้นอีก สามีถามภริยา ตอบว่าทนไม่ไหวแล้ว ทำอย่างนั้นทุก ๆ วัน เกือบขาดไม่ไหว อ้ายแก่ปลาร้าน

มันทำให้ลำบาก ขวนให้ไปอยู่ที่อื่นก็ไม่ไป ฉันทำงานไม่ไหวแล้ว ถ้ารัก
ฉันก็นี่ ไปอยู่ที่อื่น

สามเห็นด้วย พุดกับภริยาว่า ทำอย่างนี้ใช้ไม่ได้ ก่อความ
รำคาญนัก สามเชื่อภริยาเสียแล้ว ระวังหลงเห็นผิดเป็นชอบ จึงพุดว่าอย่า
ร้องไห้เสียใจเลย เราจะจัดการให้เรียบร้อย

วันหนึ่ง โภกห่อแม่ว่าพวกญาติบ้านไกลนั้นเขาบ่นถึง สั่งให้
ไปเยี่ยม ลูกจะพาคุณพ่อคุณแม่ไปเยี่ยมญาติบ้านนั้น ครั้นแล้วให้พ่อแม่
บนแควียนพาไปเยี่ยมญาติ

ถึงกลางป่าเปลี่ยว ลูกชายให้พ่อถือเชือกขบแควียนโดยบอกว่าจะลง
ไปทำธุระก่อน ครั้นพ่อขบแควียนเดินทางไปชั่วครู่ เจ้าลูกชายแปลงตัวทำ
มารยาธร้องเสียงโจรบน คัดเสียงให้แปลกไป เพื่อไม่ให้พ่อแม่จำได้ว่าเป็น
เสียงของตน

ส่วนมารดาบิดาคิดว่า โจรมาปล้นแน่แล้ว จึงร้องบอกลูกว่าพ่อแม่
แก่แล้วอย่าห่วงเลย ให้ลูกรับหนี้ไปเสียไม่ต้องเป็นห่วง ลูกชายก็ทำมาดกรรม
พ่อแม่ของตนเสีย เพราะหลังค้ำยงของเมีย กรรมที่ทำมาตุมตุม บิตุมตุน
ต้องตกนรกและถูกเขาทุบตายอย่างนหลายร้อยชาติ ตูกรภิกษุทั้งหลาย โมค-
คัลลานะต้องตายอย่างนี้ สมควรแก่กรรมที่เขาทำไว้ ครั้นแล้วพระพุทธเจ้า
ตรัสหลักธรรมสอนพุทธบริษัทว่า

โย ทณฺเฑน อทณฺเฑสุ

อุปฺปทฺตุเจสุ ทฺตฺสตี

ผู้ใดประทุษร้ายในท่านผู้ไม่มีอาชญา ผู้ไม่ประทุษร้าย

ด้วยอาชญา ผู้หนึ่ง ย่อมประสพฐานะ ๑๐ อย่าง ใน
 อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเร็วทีเดียว คือ

๑. ได้รับเวทนาถลัก
๒. ความฉิบหายสมบัติ
๓. ถูกทำร้ายร่างกาย
๔. เป็นโรคร้ายแรง
๕. จิตฟุ้งซ่าน
๖. ผู้ทรงอำนาจเบียดเบียน
๗. ถูกใส่ความอย่างร้าย
๘. ความฉิบหายแห่งญาติ
๙. ความย่อยยับแห่งโภคสมบัติ

๑๐. ถูกไฟไหม้เรือนของเขา เมื่อตายไปตกนรก พระโมก-
 คัลลานะ มีฤทธิ์ถึงเหาะเห็นดินอากาศได้ แต่ยังไม่พ้นโทษของกรรม เรื่องที่
 กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า กรรมนั้นไม่มีอำนาจใดมาลบล้างได้ ผู้รับต่อพระ
 รัตนตรัยจึงไม่ควรเชื่อของลวงอย่างเดียว ควรนับถือว่าเป็นเครื่องเตือนใจ ไม่
 ให้ทำชั่วอย่างพระท่านนเพียงพอแล้ว เมื่อเราทำตาม กรรมชั่ว ไม่มี เมื่อ
 ไม่มีกรรมชั่ว วิบากอันเป็นตัวทุกข์ก็ไม่เกิดแก่ผู้ไม่ทำ พระนั้นเป็นเครื่อง
 ป้องกันศัตรูภายใน เมื่อศัตรูภายในไม่มีแล้ว ศัตรูภายนอกก็ไม่สามารถทำ
 อะไรได้ เพราะไม่มีเหตุบังดาลให้เกิดขึ้น เมื่อปราบศัตรูภายในไม่ได้ ก็

เป็นเหตุให้ก่อกรรมทำเวรสืบไปต่อ ด้วยความพยายาม อาฆาตจองเวร เมื่อ
ทำเขาแล้วแม้จะมีฤทธิ์เหมือนพระโมคคัลลานะก็ไม่พ้นกรรม เมื่อเรากลักของ
ผู้อื่น ต่อไปเราจะต้องถูกขโมยลักสิ่งของเราบ้าง

อ้ายโจรห้าร้อย ที่ฆ่าพระสงฆ์ผู้ ไม่มีเวรภัยต่อใครผู้ใด กรรมตาม
ทันในปัจจุบัน ได้รับเงินค่าจ้างแล้ว ไปสำรวจใจกันไว้ในโรงสุราก็กันคนละ
๒-๓ ก๊ง พิชสุราชนหน้า มองหน้าพวกเดียวกันเป็นศัตรูไปหมด หมายถึง
จะให้พวกนั้นรู้ว่าตัวเป็นคนเก่ง ลงมือทุบศีรษะพระโมคคัลลานะก่อน มันพูด
ว่า คุณแหละแน่แน่ ก็ลงมือก่อนใครๆ ไม่มีใครกล้าเท่ากู หน้าไหนจะ
ทดลองก็ได้ โจรอีก ๒-๓ คนอยากอวดเก่งบ้าง พูดว่า มึงอย่าโม้เลย กู
ต่างหากลงมือก่อน อีกคนก็ว่า กูลงมือก่อน ต่างคนก็ตะเบ็งเสียงอ้อแอ้ๆ
กุก่อนๆ ล้วนแต่เก่งทุกคนพอเหล้าเข้าปาก ลงมือตะคอกกันเองเป็นขูลมุน
คูเถิด อำนาจสุรารักษาความลับไม่ได้ ต้องตายเพราะสุรา

พระโมคคัลลานะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า เวรตามมาสนอง เพราะ
โทษที่ฆ่าพ่อแม่ ในอดีตชาติ ถ้าสมยนั้นมรณนต์เต็มบ้านเมือง ตั้งปัจจุบัน
พวกโจรคงไม่ต้องลงมือฆ่าเป็นแน่นอน ท่านคงถูกรณนต์ขนาด ๒๐ ล้อทับ
ขยจนกระดูกบ่นเป็นผง ไม่ต้องสงสัย

ตำราวจนครบาสอดแนมอยู่ทุกแห่ง คอยจับโจรฆ่าพระโมคคัลลานะ
โดยพระเจ้าแผ่นดินรับสั่งให้สืบจับตัวให้ได้ เมื่อโจรนักต้มสุราพบกับตำรวจ
เข้า ฤทธิ์สุราก็สร้างหนั้ เพราะรู้ตัวว่าทำกรรมหนักไปฆ่าพระแท้ ไม่มี

มนุษย์เป็นเวลาหนึ่งวันบนสวรรค์ เวลาบนสวรรค์ ๑๐๐ ปี จึงเป็นวันหนึ่งคืน
 ในนรก เพราะคนชั่วเขาเก็บตัวไว้นาน ถ้าปล่อยตัวมาง่าย มนุษย์ก็ลำบาก
 อีกประการหนึ่ง สัตว์นรกนั้นไม่มีการลโทษเหมือนนักโทษเมืองมนุษย์ ลด
 โน่นหน่อย ลดนหน่อย ไม่กักขังมาเดินป้ออยู่กลางถนนแล้ว เดินป้ออยู่กลาง
 ถนนนั้นไม่วุ่น บางคนไม่ทันข้ามคั่นก็เดินเข้าสู่คุกอีกแล้ว คนสันดานหยาบ
 ไม่รักชาติ ไม่กลัวอาชญา

เซวณานำนาญเวท ฤทธิวิเศษลัทธิองหน
 ดินแทรกแหวกวายุชล บ่ห่อนพันวินาศกรรม

สนุดยตุ
 บอสนิตสุบจงมีแคสรพสค์

